בע"ה

גליון יא | כב-כה ניסן

לְשִׂיחַ

עַל דַּלְתֵי יוֹם יוֹם

שִׁעוּרֵי הַשָּׁבוּעַ – נ"ך וּמִשְׁנָיוֹת

כְּתַקָּנַת מוֹרֵנוּ וְרַבֵּינוּ הָרַב יִצְחָק גִּינְזְבּוּרְג שְׁלִיטָ"א

שָׁבוּעַ פָּרָשַׁת שְׁמִינִי תשפ"ה

נ"ך: שפטים פרקים יז–כג

משנה: מסכת סנהדרין פרק ב'

מאמר שבועי: תקון חוש העיון בחדש אייר

הקדמת המערכת

"אַשְׁרֵי אָדָם שֹׁמֵעַ לִי לִשְׁקֹד עַל דַּלְתֹתַי יוֹם יוֹם לִשְׁמֹר מְזוּזוֹת פִּתָחָי" (משלי ח, לד).

שבוע טוב ומבורך לכל אנ"ש והתמימים שיחיו, השוקדים על דלתות התורה הקדושה ורבינו שליט"א יום יום!

ב"ה השבוע - עם היציאה מפסח - מסיימים את ספר שפטים בשני ספורים עצובים; ומתחילים עידן חדש בספר שמואל - הנע בתחילתו מהפרט אל הכלל.

השבוע לומדים את פרקים י"ז כ"א בספר שפטים, ופרקים א' ב' בספר שמואל א'. מתחילים מפסל מיכה (אם אתם רוצם המתקה לספור הזה - ראו שפטים א, ה וברש"י עליו...); וממשיכים לתורף הלמוד השבוע - מעשה פילגש בגבעה (מוזמנים ללמוד את המאמר "פילגש בגבעה" בספר "רוחו של משיח" בשביל מעט המתקה של "עץ פרי" על הספור העצוב...). אחרי סיום הספר פותחים בספור לידת שמואל הנביא, ובשבת קדש מקנחים עם **שירת חנה** הנפלאה (שקראנו גם ב"תקון ליל שביעי־של־פסח" שתיקן מו"ר הרב שליט"א) והפיכתו של שמואל לנביא ה'. עידן חדש בפתח...

במשנה ממשיכים השבוע בפרק ב' במסכת סנהדרין - דיני כבוד מלך וכהן גדול.

בתור "המאמר השבועי" נלמד השבוע - כמידי שבוע־שבת־מברכין - על חוש העיון, מתוך הסדרה האהובה בכתיבתו המתוקה של ניר מנוסי מתוך עלון 'התחדשות' (ז"ל...) אייר תשס"ט.

בברכת למוד פורה ושבוע טוב ומבורך,
המערכת.

לקבלת העלון מדי שבוע באימייל, לתרומות, הערות והארות - פנו אל ozby208770@gmail.com.

***

טבלת הלִמוד – חֹדש ניסן תשפ"ה
יהושע שופטים - סבב שלישי

ראשון	שני	שלישי	רביעי	חמישי	ששי	שבת־קדש
א' [ר"ח] ניסן יהושע כ'	**ב' ניסן** יהושע כ"א	**ג' ניסן** יהושע כ"ב	**ד' ניסן** יהושע כ"ג	**ה' ניסן** יהושע כ"ד	**ו' ניסן** שפטים א'	**ז' ניסן** שפטים ב' בבא־בתרא פ"ט
ח' ניסן חג הגאולה שפטים ג'	**ט' ניסן** שפטים ד'	**י' ניסן** שפטים ה'	**י"א ניסן** עֻזֵּרנוּ בְּשֵׁם ה' שפטים ו'	**י"ב ניסן** שפטים ז'	**י"ג ניסן** שפטים ח'	**י"ד ניסן** שפטים ט' בבא־בתרא פ"י
ט"ו ניסן יו"ט חג הפסח שפטים י'	**ט"ז ניסן** חג הפסח שפטים י"א	**י"ז ניסן** חג הפסח שפטים י"ב	**ח"י ניסן** חג הפסח שפטים י"ג	**י"ט ניסן** חג הפסח שפטים י"ד	**כ' ניסן** חג הפסח שפטים ט"ו	**כ"א ניסן** שפטים ט"ז סנהדרין פ"א
כ"ב ניסן שפטים י"ז	**כ"ג ניסן** שפטים י"ח	**כ"ד ניסן** שפטים י"ט	**כ"ה ניסן** שפטים כ'	**כ"ו ניסן** שפטים כ"א	**כ"ז ניסן** שמואל א	**כ"ח ניסן** שמואל ב' סנהדרין פ"ב

נ״ך יומי – יום ראשון, כ״ב ניסן
שפטים פרק י״ז

(א) וַיְהִי אִישׁ מֵהַר אֶפְרַיִם וּשְׁמוֹ מִיכָיְהוּ׃

ויהי איש מהר אפרים. אף על פי שנכתבו שתי פרשיות הללו בסוף הספר, של מיכה ושל פלגש בגבעה, בתחלת השופטים היה, בימי עתניאל בן קנז, שנאמר (לקמן יח לא): וישימו להם את פסל מיכה וגו׳ כל ימי היות בית אלהים בשילה, למדנו שכל ימי שילה היה דמות של מיכה, ובפלגש בגבעה נאמר על יבוס שבירושלים (שם יט יב): לא נסור אל עיר נכרי, למדנו שעדיין לא כבשו את ירושלים:

(ב) וַיֹּאמֶר לְאִמּוֹ אֶלֶף׀ וּמֵאָה הַכֶּסֶף אֲשֶׁר לֻקַּח לָךְ (ואתי) וְאַתְּ אָלִית֮ וְגַם֒ אָמַרְתְּ בְּאָזְנַי הִנֵּה הַכֶּסֶף אִתִּי אֲנִי לְקַחְתִּיו וַתֹּאמֶר אִמּוֹ בָּרוּךְ בְּנִי לַיהוי׳׃

אשר לקח לך. אשר נגנב ממך, ויש לו דומה (שמואל א כא ו): כי אשה עצורה לנו, עצורה ממנו: **ואת אלית.** קללת כל מי שגנבו, וגם אמרת הקללה באזני: **הנה הכסף.** אני מודה לך עליו שהוא בידי שאני לקחתיו:

(ג) וַיָּשֶׁב אֶת אֶלֶף וּמֵאָה הַכֶּסֶף לְאִמּוֹ וַתֹּאמֶר אִמּוֹ הַקְדֵּשׁ הִקְדַּשְׁתִּי אֶת הַכֶּסֶף׀ לַיהוי׳ מִיָּדִי לִבְנִי לַעֲשׂוֹת֮ פֶּסֶל וּמַסֵּכָה וְעַתָּה אֲשִׁיבֶנּוּ לָךְ׃

וישב את אלף ומאה הכסף לאמו. אמר להחזירו לה, ובמקום שהוא שם הרי הוא ברשותך: **הקדש הקדשתי את הכסף מידי לבני.** קבלתי עלי למסרו מידי לידך לשם דמות ומסכה, תנהו לי עתה ומידי אני אשיבנו אליך. יש אומרים שהאשה הזאת היא דלילה, לפי שכתוב (לעיל טז ה): אלף ומאה כסף, וטעות הוא בידם, שהרבה שנים קדם מיכה לשמשון, אך הפרשיות נסמכו על הכסף הרע ששוה כאן וכאן, וכסף של פורענות היו שניהם:

(ד) וַיָּשֶׁב אֶת הַכֶּסֶף לְאִמּוֹ וַתִּקַּח אִמּוֹ מָאתַיִם כֶּסֶף וַתִּתְּנֵהוּ לַצוֹרֵף וַיַּעֲשֵׂהוּ֮ פֶּסֶל וּמַסֵּכָה וַיִּהְיוּ בְּבֵית מִיכָיְהוּ׃ **(ה)** וְהָאִישׁ מִיכָה לוֹ בֵּית אֱלֹהִים וַיַּעַשׂ אֵפוֹד֮ וּתְרָפִים וַיְמַלֵּא אֶת יַד אַחַד֮ מִבָּנָיו וַיְהִי לוֹ לְכֹהֵן׃

בית אלהים. בית עבודה זרה, וכן כל ׳אלהים׳ האמורים בפרשה זו חול, חוץ מזה (להלן יח לא): כל ימי היות בית אלהים בשילה (שבועות לה ב): **וימלא את יד אחד.** חנכו לעבודת הדמות להיות כהן לפניו, כל חינוך דבר שאדם נכנס בו לשם גדולה קרוי מילוי ידים, רישוושטי״ר בלע״ז; וכשנותנין פקידות לאדם, קורין למתן רישוישטי״ר בלע״ז:

(ו) בַּיָּמִים הָהֵם אֵין מֶלֶךְ בְּיִשְׂרָאֵל אִישׁ הַיָּשָׁר בְּעֵינָיו יַעֲשֶׂה׃ **(פ) (ז)** וַיְהִי נַעַר מִבֵּית לֶחֶם֮ יְהוּדָה מִמִּשְׁפַּחַת יְהוּדָה וְהוּא לֵוִי וְהוּא גָּר שָׁם׃

ממשפחת יהודה. והוא לוי מן האם. ורבותינו אמרו (בבא בתרא קט ב): לפי שעשה מעשה מנשה שבא מיהודה, קראו ממשפחת יהודה, והוא לוי בן גרשום בן משה רבינו היה, כמו שמפורש בענין (לקמן יח ל): ויהונתן בן גרשום וגו׳:

(ח) וַיֵּלֶךְ הָאִישׁ מֵהָעִיר מִבֵּית לֶחֶם יְהוּדָה לָגוּר בַּאֲשֶׁר יִמְצָא וַיָּבֹא הַר אֶפְרַיִם עַד בֵּית מִיכָה לַעֲשׂוֹת דַּרְכּוֹ:

לעשות דרכו. דרך הליכתו:

(ט) וַיֹּאמֶר לוֹ מִיכָה מֵאַיִן תָּבוֹא וַיֹּאמֶר אֵלָיו לֵוִי אָנֹכִי מִבֵּית לֶחֶם יְהוּדָה וְאָנֹכִי הֹלֵךְ לָגוּר בַּאֲשֶׁר אֶמְצָא:

באשר אמצא. פרנסתי להשתכר:

(י) וַיֹּאמֶר לוֹ מִיכָה שְׁבָה עִמָּדִי וֶהְיֵה לִי לְאָב וּלְכֹהֵן וְאָנֹכִי אֶתֵּן לְךָ עֲשֶׂרֶת כֶּסֶף לַיָּמִים וְעֵרֶךְ בְּגָדִים וּמִחְיָתֶךָ וַיֵּלֶךְ הַלֵּוִי:

לימים. לסוף שנה: **וערך בגדים.** זוג חליפת בגדים שהם ערך וסדר לכל בני אדם כפי הראוי להם לשנה: **וערך בגדים.** אפרליימנ״ט בלע״ז: **ומחיתך.** ומזונותיך: **וילך הלוי.** אחר עצתו:

(יא) וַיּוֹאֶל הַלֵּוִי לָשֶׁבֶת אֶת הָאִישׁ וַיְהִי הַנַּעַר לוֹ כְּאַחַד מִבָּנָיו: **(יב)** וַיְמַלֵּא מִיכָה אֶת יַד הַלֵּוִי וַיְהִי לוֹ הַנַּעַר לְכֹהֵן וַיְהִי בְּבֵית מִיכָה: **(יג)** וַיֹּאמֶר מִיכָה עַתָּה יָדַעְתִּי כִּי יֵיטִיב יְהוָה לִי כִּי הָיָה לִי הַלֵּוִי לְכֹהֵן:

נ"ך יומי – יום שני, ב"ג ניסן
שפטים פרק י"ח

(א) בַּיָּמִים הָהֵם אֵין מֶלֶךְ בְּיִשְׂרָאֵל וּבַיָּמִים הָהֵם שֵׁבֶט הַדָּנִי מְבַקֵּשׁ לוֹ נַחֲלָה לָשֶׁבֶת כִּי לֹא נָפְלָה לוֹ עַד הַיּוֹם הַהוּא בְּתוֹךְ שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל בְּנַחֲלָה: **(ס)**

כי לא נפלה לו. ירושה כפי הראוי להם בארץ מכובשת, כמו שנאמר ביהושע (יט מז): ויצא גבול בני דן מהם, ואף מכאן יש ללמוד שהיה מעשה זה בתחלת השופטים מיד:

(ב) וַיִּשְׁלְחוּ בְנֵי דָן | מִמִּשְׁפַּחְתָּם חֲמִשָּׁה אֲנָשִׁים מִקְצוֹתָם אֲנָשִׁים בְּנֵי חַיִל מִצָּרְעָה וּמֵאֶשְׁתָּאֹל לְרַגֵּל אֶת הָאָרֶץ וּלְחָקְרָהּ וַיֹּאמְרוּ אֲלֵהֶם לְכוּ חִקְרוּ אֶת הָאָרֶץ וַיָּבֹאוּ הַר אֶפְרַיִם עַד בֵּית מִיכָה וַיָּלִינוּ שָׁם: **(ג)** הֵמָּה עִם בֵּית מִיכָה וְהֵמָּה הִכִּירוּ אֶת קוֹל הַנַּעַר הַלֵּוִי וַיָּסֻרוּ שָׁם וַיֹּאמְרוּ לוֹ מִי הֱבִיאֲךָ הַלֹּם וּמֶה אַתָּה עֹשֶׂה בָּזֶה וּמַה לְּךָ פֹּה:

מי הביאך הלם. יש כאן תמיהות הרבה, (בבא בתרא קי ב) לא מזרעו של משה רבינו אתה, שנאמר בו (שמות ג ה): אל תקרב הלם, (שם ד יא): מי שם פה לאדם, (שם שם ב): מה זה בידך:

(ד) וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם כָּזֹה וְכָזֶה עָשָׂה לִי מִיכָה וַיִּשְׂכְּרֵנִי וָאֱהִי לוֹ לְכֹהֵן: **(ה)** וַיֹּאמְרוּ לוֹ שְׁאַל נָא בֵאלֹהִים וְנֵדְעָה הֲתַצְלִיחַ דַּרְכֵּנוּ אֲשֶׁר אֲנַחְנוּ הֹלְכִים עָלֶיהָ:

שאל נא באלהים. בתרפים שמדברים על ידי מכשפות:

(ו) וַיֹּאמֶר לָהֶם הַכֹּהֵן לְכוּ לְשָׁלוֹם נֹכַח הוי' דַּרְכְּכֶם אֲשֶׁר תֵּלְכוּ בָהּ: **(פ)**

נוכח ה' דרככם. נוכח הקדוש ברוך הוא גלוי, כי זה אין בו ממש:

(ז) וַיֵּלְכוּ חֲמֵשֶׁת הָאֲנָשִׁים וַיָּבֹאוּ לָיְשָׁה וַיִּרְאוּ אֶת הָעָם אֲשֶׁר בְּקִרְבָּהּ יוֹשֶׁבֶת לָבֶטַח כְּמִשְׁפַּט צִדֹנִים שֹׁקֶט | וּבֹטֵחַ וְאֵין מַכְלִים דָּבָר בָּאָרֶץ יוֹרֵשׁ עֶצֶר וּרְחֹקִים הֵמָּה מִצִּדֹנִים וְדָבָר אֵין לָהֶם עִם אָדָם:

ואין מכלים דבר. אין אחד מהם צריך לחבירו שיחזירנו ריקם ויכלימנו, כמו שנאמר בסוף הענין (פסוק י): אין מחסור כל דבר, כך שמעתי: **יורש עצר.** יורשים מועטים, שאם יהרגו את אלו, אין עוד עוררין נלחמים עם המחזיקים בנחלה: **ורחוקים המה.** מעזרת צידונים: **ודבר אין להם עם אדם.** שום ברית כרותה שיבאו לעזרתם לעת הצורך:

(ח) וַיָּבֹאוּ אֶל אֲחֵיהֶם צָרְעָה וְאֶשְׁתָּאֹל וַיֹּאמְרוּ לָהֶם אֲחֵיהֶם מָה אַתֶּם:

מה אתם. כלומר מה אתם משיבים דבר, מה מצאתם במקום שנפל לנו גורלנו, מה העם, החזק הוא הרפה:

(ט) וַיֹּאמְרוּ קוּמָה וְנַעֲלֶה עֲלֵיהֶם כִּי רָאִינוּ אֶת הָאָרֶץ וְהִנֵּה טוֹבָה מְאֹד וְאַתֶּם מַחְשִׁים אַל תֵּעָצְלוּ לָלֶכֶת לָבֹא לָרֶשֶׁת אֶת הָאָרֶץ:

ואתם מחשים. מתעצלים:

(י) כְּבֹאֲכֶם תָּבֹאוּ | אֶל עַם בִּטֹּחַ וְהָאָרֶץ רַחַבַת יָדַיִם כִּי נְתָנָהּ אֱלֹהִים בְּיֶדְכֶם מָקוֹם אֲשֶׁר אֵין שָׁם מַחְסוֹר כָּל דָּבָר אֲשֶׁר בָּאָרֶץ: **(יא)** וַיִּסְעוּ מִשָּׁם מִמִּשְׁפַּחַת הַדָּנִי מִצָּרְעָה וּמֵאֶשְׁתָּאֹל שֵׁשׁ מֵאוֹת אִישׁ חָגוּר כְּלֵי מִלְחָמָה: **(יב)** וַיַּעֲלוּ וַיַּחֲנוּ בִּקְרִיַת יְעָרִים בִּיהוּדָה עַל כֵּן קָרְאוּ לַמָּקוֹם הַהוּא מַחֲנֵה דָן עַד הַיּוֹם הַזֶּה הִנֵּה אַחֲרֵי קִרְיַת יְעָרִים: **(יג)** וַיַּעַבְרוּ מִשָּׁם הַר אֶפְרָיִם וַיָּבֹאוּ עַד בֵּית מִיכָה: **(יד)** וַיַּעֲנוּ חֲמֵשֶׁת הָאֲנָשִׁים הַהֹלְכִים לְרַגֵּל אֶת הָאָרֶץ לַיִשׁ וַיֹּאמְרוּ אֶל אֲחֵיהֶם הֲיִדַעְתֶּם כִּי יֵשׁ בַּבָּתִּים הָאֵלֶּה אֵפוֹד וּתְרָפִים וּפֶסֶל וּמַסֵּכָה וְעַתָּה דְּעוּ מָה תַּעֲשׂוּ: **(טו)** וַיָּסוּרוּ שָׁמָּה וַיָּבֹאוּ אֶל בֵּית הַנַּעַר הַלֵּוִי בֵּית מִיכָה וַיִּשְׁאֲלוּ לוֹ לְשָׁלוֹם: **(טז)** וְשֵׁשׁ מֵאוֹת אִישׁ חֲגוּרִים כְּלֵי מִלְחַמְתָּם נִצָּבִים פֶּתַח הַשָּׁעַר אֲשֶׁר מִבְּנֵי דָן: **(יז)** וַיַּעֲלוּ חֲמֵשֶׁת הָאֲנָשִׁים הַהֹלְכִים לְרַגֵּל אֶת הָאָרֶץ בָּאוּ שָׁמָּה לָקְחוּ אֶת הַפֶּסֶל וְאֶת הָאֵפוֹד וְאֶת הַתְּרָפִים וְאֶת הַמַּסֵּכָה וְהַכֹּהֵן נִצָּב פֶּתַח הַשַּׁעַר וְשֵׁשׁ מֵאוֹת הָאִישׁ הֶחָגוּר כְּלֵי הַמִּלְחָמָה: **(יח)** וְאֵלֶּה בָּאוּ בֵּית מִיכָה וַיִּקְחוּ אֶת פֶּסֶל הָאֵפוֹד וְאֶת הַתְּרָפִים וְאֶת הַמַּסֵּכָה וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם הַכֹּהֵן מָה אַתֶּם עֹשִׂים: **(יט)** וַיֹּאמְרוּ לוֹ הַחֲרֵשׁ שִׂים יָדְךָ עַל פִּיךָ וְלֵךְ עִמָּנוּ וֶהְיֵה לָנוּ לְאָב וּלְכֹהֵן הֲטוֹב | הֱיוֹתְךָ כֹהֵן לְבֵית אִישׁ אֶחָד אוֹ הֱיוֹתְךָ כֹהֵן לְשֵׁבֶט וּלְמִשְׁפָּחָה בְּיִשְׂרָאֵל: **(כ)** וַיִּיטַב לֵב הַכֹּהֵן וַיִּקַּח אֶת הָאֵפוֹד וְאֶת הַתְּרָפִים וְאֶת הַפֶּסֶל וַיָּבֹא בְּקֶרֶב הָעָם: **(כא)** וַיִּפְנוּ וַיֵּלְכוּ וַיָּשִׂימוּ אֶת הַטַּף וְאֶת הַמִּקְנֶה וְאֶת הַכְּבוּדָּה לִפְנֵיהֶם:

ואת הכבודה. משאות, כל דבר שהוא כבד בהליכתו שאינו יכול לרוץ אם ירדפו בני המקום אחריהם: **הכבודה.** פיזנטו״מא בלע״ז:

(כב) הֵמָּה הִרְחִיקוּ מִבֵּית מִיכָה וְהָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר בַּבָּתִּים אֲשֶׁר עִם בֵּית מִיכָה נִזְעָקוּ וַיַּדְבִּיקוּ אֶת בְּנֵי דָן: **(כג)** וַיִּקְרְאוּ אֶל בְּנֵי דָן וַיַּסֵּבּוּ פְּנֵיהֶם וַיֹּאמְרוּ לְמִיכָה מַה לְּךָ כִּי נִזְעָקְתָּ:

ויסבו פניהם. בני דן אל הקוראים אליהם:

(כד) וַיֹּאמֶר אֶת אֱלֹהַי אֲשֶׁר עָשִׂיתִי לְקַחְתֶּם וְאֶת הַכֹּהֵן וַתֵּלְכוּ וּמַה לִּי עוֹד וּמַה זֶּה תֹּאמְרוּ אֵלַי מַה לָּךְ:

ומה לי עוד. ומה נשאר לי עוד:

(כה) וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו בְּנֵי דָן אַל תַּשְׁמַע קוֹלְךָ עִמָּנוּ פֶּן יִפְגְּעוּ בָכֶם אֲנָשִׁים מָרֵי נֶפֶשׁ וְאָסַפְתָּה נַפְשְׁךָ וְנֶפֶשׁ בֵּיתֶךָ:

אנשים מרי נפש. כעסנים שיש בסיעתנו:

(כו) וַיֵּלְכוּ בְנֵי דָן לְדַרְכָּם וַיַּרְא מִיכָה כִּי חֲזָקִים הֵמָּה מִמֶּנּוּ וַיִּפֶן וַיָּשָׁב אֶל בֵּיתוֹ: **(כז)** וְהֵמָּה לָקְחוּ אֵת אֲשֶׁר עָשָׂה מִיכָה וְאֶת הַכֹּהֵן אֲשֶׁר הָיָה לוֹ וַיָּבֹאוּ עַל לַיִשׁ עַל עַם שֹׁקֵט וּבֹטֵחַ וַיַּכּוּ אוֹתָם לְפִי חָרֶב וְאֶת הָעִיר שָׂרְפוּ בָאֵשׁ:

ליש. שם העיר, ובספר יהושע (יט מז) קורא שמה 'לשם', על שם שמצאו שם אבן טובה ששמה 'לשם', והיא היתה על החשן לשבט דן, שמו כתוב על 'לשם', וידעו שבאמת היא נחלתם:

(כח) וְאֵין מַצִּיל כִּי רְחוֹקָה הִיא מִצִּידוֹן וְדָבָר אֵין לָהֶם עִם אָדָם וְהִיא בָּעֵמֶק אֲשֶׁר לְבֵית רְחוֹב וַיִּבְנוּ אֶת הָעִיר וַיֵּשְׁבוּ בָהּ: **(כט)** וַיִּקְרְאוּ שֵׁם הָעִיר דָּן בְּשֵׁם דָּן אֲבִיהֶם אֲשֶׁר יוּלַד לְיִשְׂרָאֵל וְאוּלָם לַיִשׁ שֵׁם הָעִיר לָרִאשֹׁנָה: **(ל)** וַיָּקִימוּ לָהֶם בְּנֵי דָן אֶת הַפֶּסֶל וְיוֹנָתָן בֶּן גֵּרְשֹׁם בֶּן מְנַשֶּׁה הוּא וּבָנָיו הָיוּ כֹהֲנִים לְשֵׁבֶט הַדָּנִי עַד יוֹם גְּלוֹת הָאָרֶץ:

בן מנשה. מפני כבודו של משה כתוב נו"ן לשנות את השם, ונכתב תלויה לומר שלא היה מנשה אלא משה: **עד יום גלות הארץ.** בימי סנחריב בגלות ראשונה:

(לא) וַיָּשִׂימוּ לָהֶם אֶת פֶּסֶל מִיכָה אֲשֶׁר עָשָׂה כָּל יְמֵי הֱיוֹת בֵּית הָאֱלֹהִים בְּשִׁלֹה: **(פ)**

נ״ך יומי – יום שלישי, כ״ד ניסן
שפטים פרק י״ט

(א) וַיְהִי֙ בַּיָּמִ֣ים הָהֵ֔ם וּמֶ֖לֶךְ אֵ֣ין בְּיִשְׂרָאֵ֑ל וַיְהִ֤י | אִישׁ֙ לֵוִ֔י גָּ֖ר בִּיַרְכְּתֵ֣י הַר אֶפְרַ֑יִם וַיִּקַּ֣ח לוֹ֩ אִשָּׁ֨ה פִילֶ֜גֶשׁ מִבֵּ֣ית לֶ֗חֶם יְהוּדָה: **(ב)** וַתִּזְנֶ֣ה עָלָ֔יו פִּילַגְשׁ֖וֹ וַתֵּ֣לֶךְ מֵאִתּ֑וֹ אֶל בֵּ֤ית אָבִיהָ֙ אֶל בֵּ֣ית לֶ֔חֶם יְהוּדָ֖ה וַתְּהִ֥י שָׁ֛ם יָמִ֖ים אַרְבָּעָ֥ה חֳדָשִֽׁים:

ותזנה עליו פילגשו. זנתה מביתו אל החוץ. כל לשון זנות אינו אלא לשון 'יוצאת' (תרגום אונקלוס בראשית לד לא): נפקת ברא, יוצאת מבעלה לאהוב את אחרים:

(ג) וַיָּ֣קָם אִישָׁ֗הּ וַיֵּ֙לֶךְ֙ אַחֲרֶ֔יהָ לְדַבֵּ֥ר עַל לִבָּ֖הּ (להשיבו) לַהֲשִׁיבָ֑הּ וְנַעֲר֣וֹ עִמּ֗וֹ וְצֶ֙מֶד֙ חֲמֹרִ֔ים וַתְּבִיאֵ֥הוּ בֵּית אָבִ֖יהָ וַיִּרְאֵ֥הוּ אֲבִי הַנַּעֲרָ֖ה וַיִּשְׂמַ֥ח לִקְרָאתֽוֹ: **(ד)** וַיֶּֽחֱזֶק בּוֹ֙ חֹתְנ֣וֹ אֲבִי הַנַּעֲרָ֔ה וַיֵּ֖שֶׁב אִתּ֑וֹ שְׁלֹ֥שֶׁת יָמִ֖ים וַיֹּאכְל֣וּ וַיִּשְׁתּ֔וּ וַיָּלִ֖ינוּ שָֽׁם: **(ה)** וַיְהִי֙ בַּיּ֣וֹם הָֽרְבִיעִ֔י וַיַּשְׁכִּ֖ימוּ בַבֹּ֑קֶר וַיָּ֙קָם֙ לָלֶ֔כֶת וַיֹּ֥אמֶר אֲבִי֙ הַנַּעֲרָ֔ה אֶל חָתְנ֖וֹ סְעָ֣ד לִבְּךָ֣ פַּת לָ֑חֶם וְאַחַ֖ר תֵּלֵכ֥וּ: **(ו)** וַיֵּ֣שְׁב֔וּ וַיֹּאכְל֥וּ שְׁנֵיהֶ֖ם יַחְדָּ֑ו וַיִּשְׁתְּ֗וּ וַיֹּ֙אמֶר֙ אֲבִ֣י הַנַּעֲרָ֔ה אֶל הָאִ֖ישׁ הִתְאַ֣ל נָ֔א וְלִ֖ין וְיִטַ֥ב לִבֶּֽךָ:

הואל נא ולין. הלילה:

(ז) וַיָּ֣קָם הָאִ֔ישׁ לָלֶ֖כֶת וַיִּפְצַ֣ר בּ֑וֹ חֹתְנ֗וֹ וַיָּ֙שָׁב֙ וַיָּ֣לֶן שָֽׁם: **(ח)** וַיַּשְׁכֵּ֤ם בַּבֹּ֙קֶר֙ בַּיּ֣וֹם הַחֲמִישִׁ֔י לָלֶ֖כֶת וַיֹּ֣אמֶר | אֲבִי֙ הַנַּעֲרָ֔ה סְעָ֣ד נָ֔א לִבָּ֖ךְ וְהִתְמַהְמְהוּ֙ עַד נְט֣וֹת הַיּ֔וֹם וַיֹּאכְל֥וּ שְׁנֵיהֶ֖ם: **(ט)** וַיָּ֣קָם הָאִ֗ישׁ לָלֶ֙כֶת֙ הוּא֙ וּפִילַגְשׁ֔וֹ וְנַעֲר֖וֹ וַיֹּ֣אמֶר לוֹ֩ חֹתְנ֨וֹ אֲבִי הַנַּעֲרָ֜ה הִנֵּ֣ה נָ֣א רָפָ֤ה הַיּוֹם֙ לַעֲרֹ֣ב לִ֔ינוּ נָ֕א הִנֵּ֥ה חַנּ֖וֹת הַיּ֑וֹם לִ֥ין פֹּֽה֙ וְיִיטַ֣ב לִבֶּ֔ךָ וְהַשְׁכַּמְתֶּ֥ם מָחָ֖ר לְדַרְכְּכֶ֑ם וְהָלַכְתָּ֖ לְאָהָלֶֽךָ:

רפה. השמש מגבורתו ונטה לערוב: **הנה חנות היום.** עת שכל הולכי דרכים נוטים לחנות בבית:

(י) וְלֹ֣א אָבָ֔ה הָאִ֖ישׁ לָלִ֑ין וַיָּ֙קָם֙ וַיֵּ֣לֶךְ וַיָּבֹ֔א עַ֖ד נֹכַ֣ח יְבוּס֑ הִ֣יא יְרוּשָׁלָ֔ם וְעִמּ֥וֹ צֶ֙מֶד֙ חֲמוֹרִ֣ים חֲבוּשִׁ֔ים וּפִילַגְשׁ֖וֹ עִמּֽוֹ: **(יא)** הֵ֣ם עִם יְבוּס֮ וְהַיּוֹם֒ רַ֣ד מְאֹ֔ד וַיֹּ֥אמֶר הַנַּ֖עַר אֶל אֲדֹנָ֑יו לְכָ֣ה נָּ֗א וְנָסֻ֙רָה֙ אֶל עִ֣יר הַיְבוּסִ֔י הַזֹּ֖את וְנָלִ֥ין בָּֽהּ: **(יב)** וַיֹּ֤אמֶר אֵלָיו֙ אֲדֹנָ֔יו לֹ֥א נָס֖וּר אֶל עִ֣יר נָכְרִ֑י אֲשֶׁ֥ר לֹא מִבְּנֵ֖י יִשְׂרָאֵ֥ל הֵ֛נָּה וְעָבַ֥רְנוּ עַד גִּבְעָֽה:

עד גבעה. גבעת בנימן:

(יג) וַיֹּ֣אמֶר לְנַעֲר֗וֹ לֵ֚ךְ וְנִקְרְבָ֣ה בְאַחַ֔ד הַמְּקֹמוֹת֙ וְלַ֣נּוּ בַגִּבְעָ֔ה אוֹ֖ בָּרָמָֽה:

ולנו. כמו ולננו, דגשות הנו״ן במקום נו״ן שניה:

(יד) וַיַּעַבְר֖וּ וַיֵּלְכ֑וּ וַתָּבֹ֨א לָהֶ֜ם הַשֶּׁ֗מֶשׁ אֲצֶ֙ל֙ הַגִּבְעָ֔ה אֲשֶׁ֖ר לְבִנְיָמִֽן: **(טו)** וַיָּסֻ֣רוּ שָׁ֔ם לָב֥וֹא לָלִ֖ין בַּגִּבְעָ֑ה וַיָּבֹ֗א וַיֵּשֶׁב֙ בִּרְחוֹב֙ הָעִ֔יר וְאֵ֥ין אִ֛ישׁ מְאַסֵּ֥ף אוֹתָ֖ם הַבַּיְתָ֥ה לָלִֽין:

(טז) וְהִנֵּה | אִישׁ זָקֵן בָּא מִן מַעֲשֵׂהוּ מִן הַשָּׂדֶה בָּעֶרֶב וְהָאִישׁ מֵהַר אֶפְרַיִם וְהוּא גָּר בַּגִּבְעָה וְאַנְשֵׁי הַמָּקוֹם בְּנֵי יְמִינִי: **(יז)** וַיִּשָּׂא עֵינָיו וַיַּרְא אֶת הָאִישׁ הָאֹרֵחַ בִּרְחֹב הָעִיר וַיֹּאמֶר הָאִישׁ הַזָּקֵן אָנָה תֵלֵךְ וּמֵאַיִן תָּבוֹא: **(יח)** וַיֹּאמֶר אֵלָיו עֹבְרִים אֲנַחְנוּ מִבֵּית לֶחֶם יְהוּדָה עַד יַרְכְּתֵי הַר אֶפְרַיִם מִשָּׁם אָנֹכִי וָאֵלֵךְ עַד בֵּית לֶחֶם יְהוּדָה וְאֶת בֵּית הוי׳ אֲנִי הֹלֵךְ וְאֵין אִישׁ מְאַסֵּף אוֹתִי הַבָּיְתָה:

ואת בית ה׳. לשילה אני הולך:

(יט) וְגַם תֶּבֶן גַּם מִסְפּוֹא יֵשׁ לַחֲמוֹרֵינוּ וְגַם לֶחֶם וְיַיִן יֵשׁ לִי וְלַאֲמָתֶךָ וְלַנַּעַר עִם עֲבָדֶיךָ אֵין מַחְסוֹר כָּל דָּבָר: **(כ)** וַיֹּאמֶר הָאִישׁ הַזָּקֵן שָׁלוֹם לָךְ רַק כָּל מַחְסוֹרְךָ עָלָי רַק בָּרְחוֹב אַל תָּלֶן: **(כא)** וַיְבִיאֵהוּ לְבֵיתוֹ (ויבול) וַיָּבָל לַחֲמוֹרִים וַיִּרְחֲצוּ רַגְלֵיהֶם וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ:

ויבל לחמורים. ויתן יבול לחמורים, ׳ויבל׳ אפרוונד״ר בלע״ז:

(כב) הֵמָּה מֵיטִיבִים אֶת לִבָּם וְהִנֵּה אַנְשֵׁי הָעִיר אַנְשֵׁי בְנֵי בְלִיַּעַל נָסַבּוּ אֶת הַבַּיִת מֻתְדַּפְקִים עַל הַדָּלֶת וַיֹּאמְרוּ אֶל הָאִישׁ בַּעַל הַבַּיִת הַזָּקֵן לֵאמֹר הוֹצֵא אֶת הָאִישׁ אֲשֶׁר בָּא אֶל בֵּיתְךָ וְנֵדָעֶנּוּ:

ונדענו. משכב זכור:

(כג) וַיֵּצֵא אֲלֵיהֶם הָאִישׁ בַּעַל הַבַּיִת וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם אַל אַחַי אַל תָּרֵעוּ נָא אַחֲרֵי אֲשֶׁר בָּא הָאִישׁ הַזֶּה אַל בֵּיתִי אַל תַּעֲשׂוּ אֶת הַנְּבָלָה הַזֹּאת: **(כד)** הִנֵּה בִתִּי הַבְּתוּלָה וּפִילַגְשֵׁהוּ אוֹצִיאָה נָּא אוֹתָם וְעַנּוּ אוֹתָם וַעֲשׂוּ לָהֶם הַטּוֹב בְּעֵינֵיכֶם וְלָאִישׁ הַזֶּה לֹא תַעֲשׂוּ דְּבַר הַנְּבָלָה הַזֹּאת: **(כה)** וְלֹא אָבוּ הָאֲנָשִׁים לִשְׁמֹעַ לוֹ וַיַּחֲזֵק הָאִישׁ בְּפִילַגְשׁוֹ וַיֹּצֵא אֲלֵיהֶם הַחוּץ וַיֵּדְעוּ אֹתָהּ וַיִּתְעַלְּלוּ בָהּ כָּל הַלַּיְלָה עַד הַבֹּקֶר וַיְשַׁלְּחוּהָ (בעלות) כַּעֲלוֹת הַשָּׁחַר: **(כו)** וַתָּבֹא הָאִשָּׁה לִפְנוֹת הַבֹּקֶר וַתִּפֹּל פֶּתַח בֵּית הָאִישׁ אֲשֶׁר אֲדוֹנֶיהָ שָׁם עַד הָאוֹר: **(כז)** וַיָּקָם אֲדֹנֶיהָ בַּבֹּקֶר וַיִּפְתַּח דַּלְתוֹת הַבַּיִת וַיֵּצֵא לָלֶכֶת לְדַרְכּוֹ וְהִנֵּה הָאִשָּׁה פִּילַגְשׁוֹ נֹפֶלֶת פֶּתַח הַבַּיִת וְיָדֶיהָ עַל הַסַּף: **(כח)** וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ קוּמִי וְנֵלֵכָה וְאֵין עֹנֶה וַיִּקָּחֶהָ עַל הַחֲמוֹר וַיָּקָם הָאִישׁ וַיֵּלֶךְ לִמְקֹמוֹ:

ואין עונה. כי מתה:

(כט) וַיָּבֹא אֶל בֵּיתוֹ וַיִּקַּח אֶת הַמַּאֲכֶלֶת וַיַּחֲזֵק בְּפִילַגְשׁוֹ וַיְנַתְּחֶהָ לַעֲצָמֶיהָ לִשְׁנֵים עָשָׂר נְתָחִים וַיְשַׁלְּחֶהָ בְּכֹל גְּבוּל יִשְׂרָאֵל: **(ל)** וְהָיָה כָּל הָרֹאֶה וְאָמַר לֹא נִהְיְתָה וְלֹא נִרְאֲתָה כְּזֹאת לְמִיּוֹם עֲלוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם עַד הַיּוֹם הַזֶּה שִׂימוּ לָכֶם עָלֶיהָ עֲצוּ וְדַבֵּרוּ: **(פ)**

נ״ך יומי – יום רביעי, כ״ה ניסן
שפטים פרק כ׳

(א) וַיֵּצְאוּ כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַתִּקָּהֵל הָעֵדָה כְּאִישׁ אֶחָד לְמִדָּן וְעַד בְּאֵר שֶׁבַע וְאֶרֶץ הַגִּלְעָד אֶל הוי׳ הַמִּצְפֶּה: **(ב)** וַיִּתְיַצְּבוּ פִּנּוֹת כָּל הָעָם כֹּל שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל בִּקְהַל עַם הָאֱלֹהִים אַרְבַּע מֵאוֹת אֶלֶף אִישׁ רַגְלִי שֹׁלֵף חָרֶב: **(פ)**

פנות כל העם. (תרגום:) רישי כל עמא:

(ג) וַיִּשְׁמְעוּ בְּנֵי בִנְיָמִן כִּי עָלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הַמִּצְפָּה וַיֹּאמְרוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל דַּבְּרוּ אֵיכָה נִהְיְתָה הָרָעָה הַזֹּאת: **(ד)** וַיַּעַן הָאִישׁ הַלֵּוִי אִישׁ הָאִשָּׁה הַנִּרְצָחָה וַיֹּאמַר הַגִּבְעָתָה אֲשֶׁר לְבִנְיָמִן בָּאתִי אֲנִי וּפִילַגְשִׁי לָלוּן: **(ה)** וַיָּקֻמוּ עָלַי בַּעֲלֵי הַגִּבְעָה וַיָּסֹבּוּ עָלַי אֶת הַבַּיִת לָיְלָה אוֹתִי דָּמוּ לַהֲרֹג וְאֶת פִּילַגְשִׁי עִנּוּ וַתָּמֹת:

דמו להרוג. כוונו להרוג, אנישמינט״ו בלע״ז:

(ו) וָאֹחֶז בְּפִילַגְשִׁי וָאֲנַתְּחֶהָ וָאֲשַׁלְּחֶהָ בְּכֹל שְׂדֵה נַחֲלַת יִשְׂרָאֵל כִּי עָשׂוּ זִמָּה וּנְבָלָה בְּיִשְׂרָאֵל: **(ז)** הִנֵּה כֻלְּכֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הָבוּ לָכֶם דָּבָר וְעֵצָה הֲלֹם: **(ח)** וַיָּקָם כָּל הָעָם כְּאִישׁ אֶחָד לֵאמֹר לֹא נֵלֵךְ אִישׁ לְאָהֳלוֹ וְלֹא נָסוּר אִישׁ לְבֵיתוֹ: **(ט)** וְעַתָּה זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר נַעֲשֶׂה לַגִּבְעָה עָלֶיהָ בְּגוֹרָל: **(י)** וְלָקַחְנוּ עֲשָׂרָה אֲנָשִׁים לַמֵּאָה לְכֹל | שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל וּמֵאָה לָאֶלֶף וְאֶלֶף לָרְבָבָה לָקַחַת צֵדָה לָעָם לַעֲשׂוֹת לְבוֹאָם לְגֶבַע בִּנְיָמִן כְּכֹל הַנְּבָלָה אֲשֶׁר עָשָׂה בְּיִשְׂרָאֵל:

לעשות לבואם. לביאתם זו לגבעת בנימין ׳ככל הנבלה׳ וגו׳:

(יא) וַיֵּאָסֵף כָּל אִישׁ יִשְׂרָאֵל אֶל הָעִיר כְּאִישׁ אֶחָד חֲבֵרִים: **(פ)**

חברים. שוים בעצה אחת:

(יב) וַיִּשְׁלְחוּ שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל אֲנָשִׁים בְּכָל שִׁבְטֵי בִנְיָמִן לֵאמֹר מָה הָרָעָה הַזֹּאת אֲשֶׁר נִהְיְתָה בָּכֶם:

בכל שבטי בנימן. עשרה שבטים נחשבו עשרה משפחותיו, שיהיו מרחל שנים עשר שבטים:

(יג) וְעַתָּה תְּנוּ אֶת הָאֲנָשִׁים בְּנֵי בְלִיַּעַל אֲשֶׁר בַּגִּבְעָה וּנְמִיתֵם וּנְבַעֲרָה רָעָה מִיִּשְׂרָאֵל וְלֹא אָבוּ בְּנֵי בִנְיָמִן לִשְׁמֹעַ בְּקוֹל אֲחֵיהֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: **(יד)** וַיֵּאָסְפוּ בְּנֵי בִנְיָמִן מִן הֶעָרִים הַגִּבְעָתָה לָצֵאת לַמִּלְחָמָה עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: **(טו)** וַיִּתְפָּקְדוּ בְּנֵי בִנְיָמִן בַּיּוֹם הַהוּא מֵהֶעָרִים עֶשְׂרִים וְשִׁשָּׁה אֶלֶף אִישׁ שֹׁלֵף חָרֶב לְבַד מִיֹּשְׁבֵי הַגִּבְעָה הִתְפָּקְדוּ שְׁבַע מֵאוֹת אִישׁ בָּחוּר: **(טז)** מִכֹּל | הָעָם הַזֶּה שְׁבַע מֵאוֹת אִישׁ בָּחוּר אִטֵּר יַד יְמִינוֹ כָּל זֶה קֹלֵעַ בָּאָבֶן אֶל הַשַּׂעֲרָה וְלֹא יַחֲטִא: **(פ)**

אטר יד ימינו. גמודי יד ימינם, לא היו שולטים בה כאילו היתה אטומה, כמו (תהלים סט טז): אל תאטר עלי באר פיה: **כל זה.** שבע מאות איש הללו: **אל השערה.** לחוט השער: **ולא יחטיא.** לא ישגה:

(יז) וְאִישׁ יִשְׂרָאֵל הִתְפָּקְדוּ לִבְנֵי מִבִּנְיָמִן אַרְבַּע מֵאוֹת אֶלֶף אִישׁ שֹׁלֵף חָרֶב כָּל זֶה אִישׁ מִלְחָמָה: **(יח)** וַיָּקֻמוּ וַיַּעֲלוּ בֵּית אֵל וַיִּשְׁאֲלוּ בֵאלֹהִים וַיֹּאמְרוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִי יַעֲלֶה לָּנוּ בַּתְּחִלָּה לַמִּלְחָמָה עִם בְּנֵי בִנְיָמִן וַיֹּאמֶר יְהוָה יְהוּדָה בַּתְּחִלָּה:

יהודה בתחלה. אבל לא בחנו לשאול אם לנצח אם לינצח, ובאחרונה שבחנו, אמר (פסוק כח): עלו כי מחר אתננו בידך, השכימו והשלימו דבריהם:

(יט) וַיָּקוּמוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל בַּבֹּקֶר וַיַּחֲנוּ עַל הַגִּבְעָה: **(פ) (כ)** וַיֵּצֵא אִישׁ יִשְׂרָאֵל לַמִּלְחָמָה עִם בִּנְיָמִן וַיַּעַרְכוּ אִתָּם אִישׁ יִשְׂרָאֵל מִלְחָמָה אֶל הַגִּבְעָה: **(כא)** וַיֵּצְאוּ בְנֵי בִנְיָמִן מִן הַגִּבְעָה וַיַּשְׁחִיתוּ בְיִשְׂרָאֵל בַּיּוֹם הַהוּא שְׁנַיִם וְעֶשְׂרִים אֶלֶף אִישׁ אָרְצָה:

וישחיתו. נענשו על שלא קנאו כמו כן במעשה דמות מיכה שהיה כבר:

(כב) וַיִּתְחַזֵּק הָעָם אִישׁ יִשְׂרָאֵל וַיֹּסִפוּ לַעֲרֹךְ מִלְחָמָה בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר עָרְכוּ שָׁם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן: **(כג)** וַיַּעֲלוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּבְכּוּ לִפְנֵי יְהוָה עַד הָעֶרֶב וַיִּשְׁאֲלוּ בַּיהוָה לֵאמֹר הַאוֹסִיף לָגֶשֶׁת לַמִּלְחָמָה עִם בְּנֵי בִנְיָמִן אָחִי וַיֹּאמֶר יְהוָה עֲלוּ אֵלָיו: **(פ) (כד)** וַיִּקְרְבוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל בְּנֵי בִנְיָמִן בַּיּוֹם הַשֵּׁנִי: **(כה)** וַיֵּצֵא בִנְיָמִן | לִקְרָאתָם | מִן הַגִּבְעָה בַּיּוֹם הַשֵּׁנִי וַיַּשְׁחִיתוּ בִבְנֵי יִשְׂרָאֵל עוֹד שְׁמֹנַת עָשָׂר אֶלֶף אִישׁ אָרְצָה כָּל אֵלֶּה שֹׁלְפֵי חָרֶב: **(כו)** וַיַּעֲלוּ כָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְכָל הָעָם וַיָּבֹאוּ בֵית אֵל וַיִּבְכּוּ וַיֵּשְׁבוּ שָׁם לִפְנֵי יְהוָה וַיָּצוֹמוּ בַיּוֹם הַהוּא עַד הָעֶרֶב וַיַּעֲלוּ עֹלוֹת וּשְׁלָמִים לִפְנֵי יְהוָה: **(כז)** וַיִּשְׁאֲלוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל בַּיהוָה וְשָׁם אֲרוֹן בְּרִית הָאֱלֹהִים בַּיָּמִים הָהֵם: **(כח)** וּפִינְחָס בֶּן אֶלְעָזָר בֶּן אַהֲרֹן עֹמֵד | לְפָנָיו בַּיָּמִים הָהֵם לֵאמֹר הַאוֹסִף עוֹד לָצֵאת לַמִּלְחָמָה עִם בְּנֵי בִנְיָמִן אָחִי אִם אֶחְדָּל וַיֹּאמֶר יְהוָה עֲלוּ כִּי מָחָר אֶתְּנֶנּוּ בְיָדֶךָ: **(כט)** וַיָּשֶׂם יִשְׂרָאֵל אֹרְבִים אֶל הַגִּבְעָה סָבִיב: **(פ) (ל)** וַיַּעֲלוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל בְּנֵי בִנְיָמִן בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וַיַּעַרְכוּ אֶל הַגִּבְעָה כְּפַעַם בְּפָעַם: **(לא)** וַיֵּצְאוּ בְנֵי בִנְיָמִן לִקְרַאת הָעָם נִתְּקוּ מִן הָעִיר וַיָּחֵלּוּ לְהַכּוֹת מֵהָעָם חֲלָלִים כְּפַעַם | בְּפַעַם בִּמְסִלּוֹת אֲשֶׁר אַחַת עֹלָה בֵית אֵל וְאַחַת גִּבְעָתָה בַּשָּׂדֶה כִּשְׁלֹשִׁים אִישׁ בְּיִשְׂרָאֵל: **(לב)** וַיֹּאמְרוּ בְנֵי בִנְיָמִן נִגָּפִים הֵם לְפָנֵינוּ כְּבָרִאשֹׁנָה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אָמְרוּ נָנוּסָה וְנִתַּקְנֻהוּ מִן הָעִיר אֶל הַמְסִלּוֹת: **(לג)** וְכָל | אִישׁ יִשְׂרָאֵל קָמוּ מִמְּקוֹמוֹ וַיַּעַרְכוּ בְּבַעַל תָּמָר וְאֹרֶב יִשְׂרָאֵל מֵגִיחַ מִמְּקֹמוֹ מִמַּעֲרֵה גָּבַע:

בבעל תמר. במישר יריחו: **מגיח.** נמשך, כמו (איוב מ כג): יגיח ירדן אל פיהו; (תהלים כב י): גחי מבטן: **ממערה גבע.** ממקום צר, ערותה וגלויה של גבעת בנימין, מקום תורפה שלה שהיא נוחה ליכבש משם, כמו (בראשית מב ט): לראות את ערות הארץ באתם:

(לד) וַיָּבֹאוּ מִנֶּגֶד לַגִּבְעָה עֲשָׂרֶת אֲלָפִים אִישׁ בָּחוּר מִכָּל יִשְׂרָאֵל וְהַמִּלְחָמָה כָּבֵדָה וְהֵם לֹא יָדְעוּ כִּי נִגַּעַת עֲלֵיהֶם הָרָעָה: **(פ)** **(לה)** וַיִּגֹּף הוי' | אֶת בִּנְיָמִן לִפְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּשְׁחִיתוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּבִנְיָמִן בַּיּוֹם הַהוּא עֶשְׂרִים וַחֲמִשָּׁה אֶלֶף וּמֵאָה אִישׁ כָּל אֵלֶּה שֹׁלֵף חָרֶב: **(לו)** וַיִּרְאוּ בְנֵי בִנְיָמִן כִּי נִגָּפוּ וַיִּתְּנוּ אִישׁ יִשְׂרָאֵל מָקוֹם לְבִנְיָמִן כִּי בָטְחוּ אֶל הָאֹרֵב אֲשֶׁר שָׂמוּ אֶל הַגִּבְעָה:

ויתנו איש ישראל. אשר בשדה, מקום לבנימן לברוח אל הגבעה, כי סמכו ישראל על האורב שיצאו לקראתם:

(לז) וְהָאֹרֵב הֵחִישׁוּ וַיִּפְשְׁטוּ אֶל הַגִּבְעָה וַיִּמְשֹׁךְ הָאֹרֵב וַיַּךְ אֶת כָּל הָעִיר לְפִי חָרֶב:

וימשוך האורב. משך בשופר; דבר אחר: משך בשופר העם אשר אתו, אל העיר:

(לח) וְהַמּוֹעֵד הָיָה לְאִישׁ יִשְׂרָאֵל עִם הָאֹרֵב הֶרֶב לְהַעֲלוֹתָם מַשְׂאַת הֶעָשָׁן מִן הָעִיר:

והמועד היה. מתחלה היה אות בין ישראל ובין האורב, להיות האורב מרבה להעלות עשן העיר, וביבנו ישראל אשר לכד האורב את הגבעה: **משאת העשן.** גובה העשן:

(לט) וַיַּהֲפֹךְ אִישׁ יִשְׂרָאֵל בַּמִּלְחָמָה וּבִנְיָמִן הֵחֵל לְהַכּוֹת חֲלָלִים בְּאִישׁ יִשְׂרָאֵל כִּשְׁלֹשִׁים אִישׁ כִּי אָמְרוּ אַךְ נִגּוֹף נִגָּף הוּא לְפָנֵינוּ כַּמִּלְחָמָה הָרִאשֹׁנָה:

ויהפך איש ישראל. עכשיו חוזר לתחלת הדברים ושונה ומפרש, עשרים וחמשה אלף שכתבנו למעלה (פסוק לה), כיצד נפלו והיכן נפלו:

(מ) וְהַמַּשְׂאֵת הֵחֵלָּה לַעֲלוֹת מִן הָעִיר עַמּוּד עָשָׁן וַיִּפֶן בִּנְיָמִן אַחֲרָיו וְהִנֵּה עָלָה כְלִיל הָעִיר הַשָּׁמָיְמָה: **(מא)** וְאִישׁ יִשְׂרָאֵל הָפַךְ וַיִּבָּהֵל אִישׁ בִּנְיָמִן כִּי רָאָה כִּי נָגְעָה עָלָיו הָרָעָה: **(מב)** וַיִּפְנוּ לִפְנֵי אִישׁ יִשְׂרָאֵל אֶל דֶּרֶךְ הַמִּדְבָּר וְהַמִּלְחָמָה הִדְבִּיקָתְהוּ וַאֲשֶׁר מֵהֶעָרִים מַשְׁחִיתִים אוֹתוֹ בְּתוֹכוֹ:

ואשר מהערים. האורב שנכנס בעיר, משחיתים אותו בתוך השבט, בתוך העיר:

(מג) כִּתְּרוּ אֶת בִּנְיָמִן הִרְדִיפֻהוּ מְנוּחָה הִדְרִיכֻהוּ עַד נֹכַח הַגִּבְעָה מִמִּזְרַח שָׁמֶשׁ:

כתרו את בנימן. הקיפו את בנימן ככתר המקיף את הראש, וכן (תהלים כב ג): אבירי בשן כתרוני, וכן (חבקוק א ד): כי רשע מכתיר את הצדיק, וכן גם בלשון עטרה נקראת הקפה (שמואל א כג כו): ושאול ואנשיו עוטרים אל דוד ואל אנשיו לתפשם: **הרדיפוהו.** קוראים אחריו רדיפה, צועקים זה לזה לרדוף: **מנוחה הדריכוהו.** אצל הערים שהם נוחים בהם, שם הדביקוהו: **הדריכוהו.** השיגוהו, ויש דוגמתו בלשון גמרא (כתובות ס ב): רהט בתריה פרסא בחלא ולא אדרכיה: **עד נוכח הגבעה.** ממזרחה של גבעה:

(מד) וַיִּפְּלוּ מִבִּנְיָמִן שְׁמֹנָה עָשָׂר אֶלֶף אִישׁ אֶת כָּל אֵלֶּה אַנְשֵׁי חָיִל:

ויפלו מבנימן שמונה עשר אלף. בשדה בתוך המלחמה:

(מה) וַיִּפְנוּ֙ וַיָּנֻ֣סוּ הַמִּדְבָּ֔רָה אֶל־סֶ֖לַע הָרִמּ֑וֹן וַיִּעְלְלֻ֣הוּ בַּמְסִלּ֗וֹת חֲמֵ֤שֶׁת אֲלָפִים֙ אִ֔ישׁ וַיַּדְבִּ֖יקוּ אַחֲרֵיהֶ֥ם עַד־גִּדְעֹ֖ם וַיַּכּ֣וּ מִמֶּ֑נּוּ אַלְפַּ֖יִם אִֽישׁ׃

ויעוללהו. הריגה אחר הריגה, כעוללות שאחר הבציר: **חמשת אלפים איש.** הרי עשרים ושלשה אלף: **עד גדעום.** שם מקום: **ויכו ממנו אלפים איש.** הרי עשרים וחמשה אלף האמור למעלה (פסוק לה), והמאה הכתובים למעלה (שם), לא פירש היכן נפלו:

(מו) וַיְהִי֙ כָּל־הַנֹּפְלִ֔ים מִבִּנְיָמִ֖ן עֶשְׂרִ֣ים וַחֲמִשָּׁ֑ה אֶ֚לֶף אִ֣ישׁ שֹׁלֵ֔ף חָרֵ֖ב בַּיּ֥וֹם הַה֛וּא אֶת כָּל אֵ֥לֶּה אַנְשֵׁי־חָֽיִל׃ **(מז)** וַיִּפְנוּ֙ וַיָּנֻ֣סוּ הַמִּדְבָּ֔רָה אֶל־סֶ֖לַע הָרִמּ֑וֹן שֵׁ֣שׁ מֵא֗וֹת אִ֛ישׁ וַיֵּשְׁב֥וּ בְסֶ֖לַע רִמּ֑וֹן אַרְבָּעָ֥ה חֳדָשִׁ֖ים׃ **(מח)** וְאִ֣ישׁ יִשְׂרָאֵ֔ל שָׁ֖בוּ אֶל־בְּנֵ֣י בִנְיָמִ֑ן וַיַּכּ֥וּם לְפִי־חָ֖רֶב מֵעִ֣יר מְתֹ֑ם עַד־בְּהֵמָ֥ה עַד־כָּל־הַנִּמְצָ֖א גַּם־כָּל־הֶֽעָרִ֥ים הַנִּמְצָא֖וֹת שִׁלְּח֥וּ בָאֵֽשׁ׃ **(פ)**

שבו אל בני בנימן. בכל הערים: **מעיר מתם.** התמו כל יושבי הערים: **ועד בהמה.** ואנשים בכלל ׳מתום׳ היו, ש׳מתום׳ לשון כליה הוא. ויש לתמוה על אלף היכן הם, שהרי עשרים וששה אלף התפקדו מן הערים, ומן הגבעה שש מאות, וכאן מנה בנופלים עשרים וחמשה אלף ומאה איש, ושש מאות נמלטו אל סלע הרמון, והאלף ברחו אל הערים ונפלו למחרת כששבו בני ישראל אל ערי בנימין להחרים הנשים והטף:

נ"ך יומי – יום המישי, כ"ו ניסן – סיום הספר!

שפטים פרק כ"א

(א) וְאִישׁ יִשְׂרָאֵל נִשְׁבַּע בַּמִּצְפָּה לֵאמֹר אִישׁ מִמֶּנּוּ לֹא יִתֵּן בִּתּוֹ לְבִנְיָמִן לְאִשָּׁה: **(ב)** וַיָּבֹא הָעָם בֵּית אֵל וַיֵּשְׁבוּ שָׁם עַד הָעֶרֶב לִפְנֵי הָאֱלֹהִים וַיִּשְׂאוּ קוֹלָם וַיִּבְכּוּ בְּכִי גָּדוֹל: **(ג)** וַיֹּאמְרוּ לָמָּה יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הָיְתָה זֹּאת בְּיִשְׂרָאֵל לְהַפְקֵד הַיּוֹם מִיִּשְׂרָאֵל שֵׁבֶט אֶחָד:

להפקד. להגרע:

(ד) וַיְהִי מִמָּחֳרָת וַיַּשְׁכִּימוּ הָעָם וַיִּבְנוּ שָׁם מִזְבֵּחַ וַיַּעֲלוּ עֹלוֹת וּשְׁלָמִים: **(ה)** וַיֹּאמְרוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִי אֲשֶׁר לֹא עָלָה בַקָּהָל מִכֹּל שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל אֶל יְהוָה כִּי הַשְּׁבוּעָה הַגְּדוֹלָה הָיְתָה לַאֲשֶׁר לֹא עָלָה אֶל יְהוָה הַמִּצְפָּה לֵאמֹר מוֹת יוּמָת: **(ו)** וַיִּנָּחֲמוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל בִּנְיָמִן אָחִיו וַיֹּאמְרוּ נִגְדַּע הַיּוֹם שֵׁבֶט אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל:

וינחמו. שבו לחשוב עליהם מחשבת פליטה:

(ז) מַה נַּעֲשֶׂה לָהֶם לַנּוֹתָרִים לְנָשִׁים וַאֲנַחְנוּ נִשְׁבַּעְנוּ בַּיהוָה לְבִלְתִּי תֵּת לָהֶם מִבְּנוֹתֵינוּ לְנָשִׁים: **(ח)** וַיֹּאמְרוּ מִי אֶחָד מִשִּׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר לֹא עָלָה אֶל יְהוָה הַמִּצְפָּה וְהִנֵּה לֹא בָא אִישׁ אֶל הַמַּחֲנֶה מִיָּבֵישׁ גִּלְעָד אֶל הַקָּהָל: **(ט)** וַיִּתְפְּקֹד הָעָם וְהִנֵּה אֵין שָׁם אִישׁ מִיּוֹשְׁבֵי יָבֵשׁ גִּלְעָד: **(י)** וַיִּשְׁלְחוּ שָׁם הָעֵדָה שְׁנֵים עָשָׂר אֶלֶף אִישׁ מִבְּנֵי הֶחָיִל וַיְצַוּוּ אוֹתָם לֵאמֹר לְכוּ וְהִכִּיתֶם אֶת יוֹשְׁבֵי יָבֵשׁ גִּלְעָד לְפִי חָרֶב וְהַנָּשִׁים וְהַטָּף: **(יא)** וְזֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר תַּעֲשׂוּ כָּל זָכָר וְכָל אִשָּׁה יָדַעַת מִשְׁכַּב זָכָר תַּחֲרִימוּ: **(יב)** וַיִּמְצְאוּ מִיּוֹשְׁבֵי | יָבֵישׁ גִּלְעָד אַרְבַּע מֵאוֹת נַעֲרָה בְתוּלָה אֲשֶׁר לֹא יָדְעָה אִישׁ לְמִשְׁכַּב זָכָר וַיָּבִיאוּ אוֹתָם אֶל הַמַּחֲנֶה שִׁלֹה אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ כְּנָעַן: **(ס)**

ארבע מאות. נערה בתולה. הושיבום על פי חביות של יין, בעולה ריחה נודף, בתולה אין ריחה נודף:

(יג) וַיִּשְׁלְחוּ כָּל הָעֵדָה וַיְדַבְּרוּ אֶל בְּנֵי בִנְיָמִן אֲשֶׁר בְּסֶלַע רִמּוֹן וַיִּקְרְאוּ לָהֶם שָׁלוֹם: **(יד)** וַיָּשָׁב בִּנְיָמִן בָּעֵת הַהִיא וַיִּתְּנוּ לָהֶם הַנָּשִׁים אֲשֶׁר חִיּוּ מִנְּשֵׁי יָבֵשׁ גִּלְעָד וְלֹא מָצְאוּ לָהֶם כֵּן:

ולא מצאו להם. לא ספקו להם:

(טו) וְהָעָם נִחָם לְבִנְיָמִן כִּי עָשָׂה יְהוָה פֶּרֶץ בְּשִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל: **(טז)** וַיֹּאמְרוּ זִקְנֵי הָעֵדָה מַה נַּעֲשֶׂה לַנּוֹתָרִים לְנָשִׁים כִּי נִשְׁמְדָה מִבִּנְיָמִן אִשָּׁה: **(יז)** וַיֹּאמְרוּ יְרֻשַּׁת פְּלֵיטָה לְבִנְיָמִן וְלֹא יִמָּחֶה שֵׁבֶט מִיִּשְׂרָאֵל:

ירושת פליטה. נחלת השבט נשארה ריקנית, הבו עצה שיולידו בנים ויחזיקו בנחלתם הפליטה הנשארת, ולא ימחה שבט מישראל:

(יח) וַאֲנַחְנוּ לֹא נוּכַל לָתֵת לָהֶם נָשִׁים מִבְּנוֹתֵינוּ כִּי נִשְׁבְּעוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אָרוּר נֹתֵן אִשָּׁה לְבִנְיָמִן: **(ס)** **(יט)** וַיֹּאמְרוּ הִנֵּה חַג ה׳ בְּשִׁלוֹ מִיָּמִים | יָמִימָה אֲשֶׁר מִצְּפוֹנָה לְבֵית אֵל מִזְרְחָה הַשֶּׁמֶשׁ לִמְסִלָּה הָעֹלָה מִבֵּית אֵל שְׁכֶמָה וּמִנֶּגֶב לִלְבוֹנָה:

מזרחה השמש למסלה. במזרחה של מסילה, שילה בצפונה של בית אל ובדרומה של לבונה, ובמזרחה של מסילה העולה מבית אל שכמה:

(כ) (ויצו) וַיְצַוּוּ אֶת בְּנֵי בִנְיָמִן לֵאמֹר לְכוּ וַאֲרַבְתֶּם בַּכְּרָמִים: **(כא)** וּרְאִיתֶם וְהִנֵּה אִם יֵצְאוּ בְנוֹת שִׁילוֹ לָחוּל בַּמְּחֹלוֹת וִיצָאתֶם מִן הַכְּרָמִים וַחֲטַפְתֶּם לָכֶם אִישׁ אִשְׁתּוֹ מִבְּנוֹת שִׁילוֹ וַהֲלַכְתֶּם אֶרֶץ בִּנְיָמִן: **(כב)** וְהָיָה כִּי יָבֹאוּ אֲבוֹתָם אוֹ אֲחֵיהֶם (לרוב) לָרִיב | אֵלֵינוּ וְאָמַרְנוּ אֲלֵיהֶם חָנּוּנוּ אוֹתָם כִּי לֹא לָקַחְנוּ אִישׁ אִשְׁתּוֹ בַּמִּלְחָמָה כִּי לֹא אַתֶּם נְתַתֶּם לָהֶם כָּעֵת תֶּאְשָׁמוּ: **(ס)**

לריב אלינו. ללכת אלינו במלחמה: **ואמרנו אליהם חנונו אותם.** רחמנו עליהם כי אינם יודעים מה לעשות, ׳כי לא לקחנו איש אשתו במלחמה׳ של יבש גלעד אלא לארבע מאות איש מהם, ואם על השבועה אתם מקפידים, לא עון לכם בדבר ׳כי לא אתם נתתם להם׳ את בנותיכם שתהא לכם אשמה בדבר ושלום לכם אל תיראו:

(כג) וַיַּעֲשׂוּ כֵן בְּנֵי בִנְיָמִן וַיִּשְׂאוּ נָשִׁים לְמִסְפָּרָם מִן הַמְּחֹלְלוֹת אֲשֶׁר גָּזָלוּ וַיֵּלְכוּ וַיָּשׁוּבוּ אֶל נַחֲלָתָם וַיִּבְנוּ אֶת הֶעָרִים וַיֵּשְׁבוּ בָהֶם: **(כד)** וַיִּתְהַלְּכוּ מִשָּׁם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בָּעֵת הַהִיא אִישׁ לִשִׁבְטוֹ וּלְמִשְׁפַּחְתּוֹ וַיֵּצְאוּ מִשָּׁם אִישׁ לְנַחֲלָתוֹ: **(כה)** בַּיָּמִים הָהֵם אֵין מֶלֶךְ בְּיִשְׂרָאֵל אִישׁ הַיָּשָׁר בְּעֵינָיו יַעֲשֶׂה:

(חזק)

נ"ך יומי – יום ששי, כ"ז ניסן
שמואל א' פרק א'

(א) וַיְהִי֙ אִ֣ישׁ אֶחָ֔ד מִן־הָרָמָתַ֖יִם צוֹפִ֑ים מֵהַ֣ר אֶפְרָ֔יִם וּשְׁמ֖וֹ אֶלְקָנָ֣ה בֶן־יְרֹחָ֣ם בֶּן־אֱלִיה֗וּא בֶּן־תֹּ֙חוּ֙ בֶּן־צ֣וּף אֶפְרָתִ֔י:

ויהי איש אחד. הכל לפי הסדר, משה מסר את התורה ליהושע, ויהושע לזקנים, ושופט מסר לשופט, עד שהגיע לעלי, וממנו לשמואל, כמו ששנינו (אבות א א): וזקנים לנביאים: **מן הרמתים צופים.** שתי רמות היו, שצופות ורואות זו את זו. ויונתן תרגם: צופים, מתלמידי נביאיא: **אלקנה.** לוי היה, מבני אביאסף בן קרח, כן נתייחס בדברי הימים (א ה ח): **אפרתי.** יונתן תרגם: בטורא דבית אפרים (בהר אפרים) ומדרש אגדה (ילקוט שמעוני שמואל א רמז עז): **אפרתי.** בן פלטין אבגינוס, אדם חשוב, כמו (בבא מציעא קיט א): אפריון נמטייה לרבי שמעון, לשון חן:

(ב) וְלוֹ֙ שְׁתֵּ֣י נָשִׁ֔ים שֵׁ֥ם הָאַחַ֖ת חַנָּ֑ה וְשֵׁם֙ הַשֵּׁנִ֣ית פְּנִנָּ֔ה וַיְהִ֥י לִפְנִנָּ֖ה יְלָדִ֑ים וּלְחַנָּ֖ה אֵ֥ין יְלָדִֽים: **(ג)** וְעָלָ֣ה הָאִ֣ישׁ הַה֗וּא מֵעִירוֹ֙ מִיָּמִ֣ים | יָמִ֔ימָה לְהִשְׁתַּחֲוֺ֥ת וְלִזְבֹּ֖חַ לַיהוָ֣ה צְבָא֑וֹת בְּשִׁלֹ֔ה וְשָׁ֕ם שְׁנֵ֥י בְנֵֽי־עֵלִ֖י חָפְנִ֣י וּפִנְחָ֑ס כֹּהֲנִ֖ים לַיהוָֽה:

ועלה האיש. לשון הוה הוא, היה עולה מזמן מועד למועד לשילה. ומדרש אגדה (ילקוט שמעוני שם): בדרך שהיה עולה בשנה זו, לא היה עולה בשנה אחרת, כדי להשמיע ישראל ויעשו כמותו:

(ד) וַיְהִ֣י הַיּ֗וֹם וַיִּזְבַּ֤ח אֶלְקָנָה֙ וְנָתַ֣ן לִפְנִנָּ֣ה אִשְׁתּ֔וֹ וּלְכָל־בָּנֶ֥יהָ וּבְנוֹתֶ֖יהָ מָנ֑וֹת:

ויהי היום. תרגום: והוה יום מועדא:

(ה) וּלְחַנָּ֤ה יִתֵּן֙ מָנָ֣ה אַחַ֔ת אַפַּ֖יִם כִּ֣י אֶת־חַנָּ֑ה אָהֵ֣ב וַיהוָ֔ה סָגַ֖ר רַחְמָֽהּ:

מנה אחת אפים. (תרגום:) חולק חד בחיר, הראוי להתקבל בסבר פנים יפות:

(ו) וְכָעֲסַתְּהָ֣ צָרָתָ֗הּ גַּ֚ם כַּ֣עַס בַּעֲב֔וּר הַרְּעִמָ֥הּ כִּֽי־סָגַ֖ר יְהוָ֑ה בְּעַ֖ד רַחְמָֽהּ:

צרתה. אשת בעלה, פנינה: **גם כעס.** כעס אחר כעס, תמיד, לכך נאמר 'גם כעס', היתה אומרת לה: כלום קנית היום מעפורת לבנך גדול, או חלוק לבנך קטן: **בעבור הרעימה.** שתתאונן, ורבותינו אמרו (בבא בתרא טז א): בעבור הרעימה, שתתפלל, ולשם שמים נתכוונה: **בעד רחמה.** כנגד רחמה, וכן כל לשון 'בעד':

(ז) וְכֵ֣ן יַעֲשֶׂ֗ה שָׁנָ֤ה בְשָׁנָה֙ מִדֵּ֣י עֲלֹתָ֔הּ בְּבֵ֖ית יְהוָ֑ה כֵּ֥ן תַּכְעִסֶ֖נָּה וַתִּבְכֶּ֥ה וְלֹ֖א תֹּאכַֽל:

וכן יעשה. אלקנה: **שנה בשנה.** נותן לה חלק מובחר, להראותה שמחבבה. וצרתה, לפי חבה שבעלה מראה לה, כן תרבה גם היא להכעיסה:

(ח) וַיֹּ֨אמֶר לָ֜הּ אֶלְקָנָ֣ה אִישָׁ֗הּ חַנָּ֙ה לָמָ֣ה תִבְכִּ֔י וְלָמָ֖ה לֹ֣א תֹאכְלִ֑י וְלָמָ֥ה יֵרַ֛ע לִבֵּ֖ךְ הֲלוֹא֙ אָנֹכִ֣י טוֹ֔ב לָ֕ךְ מֵעֲשָׂרָ֖ה בָּנִֽים:

אנכי טוב לך. מחבבך: **מעשרה בנים.** שילדה לי פנינה:

(ט) וַתָּקָם חַנָּה אַחֲרֵי אָכְלָה בְשִׁלֹה וְאַחֲרֵי שָׁתֹה וְעֵלִי הַכֹּהֵן יֹשֵׁב עַל הַכִּסֵּא עַל מְזוּזַת הֵיכַל הוי׳:

אכלה בשילה. לא מפיק ה״א, והאל״ף חטף קמ״ץ, והוא כמו: אחרי אכול בשילה ואחרי שתה. והלשון נופל בין לזכר בין לנקבה, אחרי אכלה, לשון פעול, כמו לאכלה, לשון לפעול: **ועלי הכהן ישב על הכסא.** אותו היום ישב על כסא גדול, שנתמנה שופט (ובילקוט שמעוני: כהן גדול) על ישראל: **על מזוזת.** כמו: אצל מזוזת:

(י) וְהִיא מָרַת נָפֶשׁ וַתִּתְפַּלֵּל עַל הוי׳ וּבָכֹה תִבְכֶּה: **(יא)** וַתִּדֹּר נֶדֶר וַתֹּאמַר הוי׳ צְבָאוֹת אִם רָאֹה תִרְאֶה | בָּעֳנִי אֲמָתֶךָ וּזְכַרְתַּנִי וְלֹא תִשְׁכַּח אֶת אֲמָתֶךָ וְנָתַתָּה לַאֲמָתְךָ זֶרַע אֲנָשִׁים וּנְתַתִּיו לַהוי׳ כָּל יְמֵי חַיָּיו וּמוֹרָה לֹא יַעֲלֶה עַל רֹאשׁוֹ:

ה׳ צבאות. למה נתייחד שם זה כאן, אמרה לפניו: רבונו של עולם, שני צבאות בראת בעולמך, העליונים, לא פרים ולא רבים ולא מתים, והתחתונים, פרים ורבים ומתים, אם אני מן התחתונים, אהיה פרה ורבה ומתה, ואם אני מן העליונים, לא אמות. זו מצאתי באגדה של רבי יוסי הגלילי (פסיקתא רבתי). ורבותינו דרשו במסכת ברכות (לא ב) מה שדרשו: עד הנה לא היה אדם שקראו להקב״ה ׳צבאות׳, אלא כך אמרה לפניו: רבונו של עולם, מכל צבאות שבראת בעולמך קשה בעיניך ליתן לי בן אחד: **אם ראה תראה.** רבותינו דרשו בו במסכת ברכות (שם) מה שדרשו: **אמתך.** האמור ג׳ פעמים במקרא, כנגד שלשה דברים שהאשה מצווה עליהם: **זרע אנשים.** צדיקים, כמה דאת אמר (מלכים א ב לב): בשני אנשים צדיקים: **אנשים.** חשובים, כמה דאת אמר (דברים א יג): אנשים חכמים וידעים: **ונתתיו לה׳.** שיהא ראוי לתתו לה׳: **ומורה.** תרגם יונתן: ומרות אנש לא תהא עלוהי:

(יב) וְהָיָה כִּי הִרְבְּתָה לְהִתְפַּלֵּל לִפְנֵי יְהוָה וְעֵלִי שֹׁמֵר אֶת פִּיהָ:

שומר את פיה. מצפה מתי תפסיק, כך תרגמו יונתן: ועלי אוריך לה עד דתפסוק: **שומר.** לשון המתנה, כמו (בראשית לז יא): שמר את הדבר, (איוב יד טז): לא תשמור על חטאתי:

(יג) וְחַנָּה הִיא מְדַבֶּרֶת עַל לִבָּהּ רַק שְׂפָתֶיהָ נָעוֹת וְקוֹלָהּ לֹא יִשָּׁמֵעַ וַיַּחְשְׁבֶהָ עֵלִי לְשִׁכֹּרָה:

ויחשבה עלי לשכורה. שלא היו רגילין להתפלל בלחש:

(יד) וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ עֵלִי עַד מָתַי תִּשְׁתַּכָּרִין הָסִירִי אֶת יֵינֵךְ מֵעָלָיִךְ: **(טו)** וַתַּעַן חַנָּה וַתֹּאמֶר לֹא אֲדֹנִי אִשָּׁה קְשַׁת רוּחַ אָנֹכִי וְיַיִן וְשֵׁכָר לֹא שָׁתִיתִי וָאֶשְׁפֹּךְ אֶת נַפְשִׁי לִפְנֵי הוי׳:

לא אדוני. לא אדון אתה בדבר הזה, גלית בעצמך שאין רוח הקודש שורה עליך שתדע שאיני שכורת יין:

(טז) אַל תִּתֵּן אֶת אֲמָתְךָ לִפְנֵי בַּת בְּלִיָּעַל כִּי מֵרֹב שִׂיחִי וְכַעְסִי דִּבַּרְתִּי עַד הֵנָּה:

אל תתן את אמתך. כלפי שאמרה לו דבר קשה, חזרה ופייסתו, שלא יתננה הפקר ובזיון לפני צרתה בת בליעל: **כי מרוב שיחי.** דברתי לפניך קושי: **שיחי.** יש מקומות שהוא

לשון אנינות לב. דבר אחר: מרוב שיחי ; כתרגומו: ארי מסגי אקניותי וארגיזותי אורכית בצלו עד כען: **וכעסי.** שצרתי מכעסת אותי: **אל תתן.** לשון מסירה, כמו (תהלים כז יב): אל תתנני בנפש צרי:

(יז) וַיַּעַן עֵלִי וַיֹּאמֶר לְכִי לְשָׁלוֹם וֵאלֹהֵי יִשְׂרָאֵל יִתֶּן֙ אֶת שֵׁלָתֵ֔ךְ אֲשֶׁ֥ר שָׁאַ֖לְתְּ מֵעִמּֽוֹ׃

את שלתך. חסר א׳, לדרוש בו לשון בנים, כמו (דברים כח כז): ובשליתה היוצאת וגו׳: **יתן את שלתך.** בשרה שנתקבלה תפלתה:

(יח) וַתֹּ֣אמֶר תִּמְצָ֤א שִׁפְחָתְךָ֙ חֵ֣ן בְּעֵינֶ֔יךָ וַתֵּ֥לֶךְ הָאִשָּׁ֖ה לְדַרְכָּ֑הּ וַתֹּ֣אכַל וּפָנֶ֔יהָ לֹא הָי֥וּ לָ֖הּ עֽוֹד׃

תמצא שפחתך חן. לבקש עליה רחמים: **ופניה לא היו לה.** פנים של זעם:

(יט) וַיַּשְׁכִּ֣מוּ בַבֹּ֔קֶר וַיִּשְׁתַּחֲו֥וּ לִפְנֵי֙ יְהוָ֔ה וַיָּשֻׁ֖בוּ וַיָּבֹ֣אוּ אֶל בֵּיתָ֣ם הָרָמָ֑תָה וַיֵּ֤דַע אֶלְקָנָה֙ אֶת חַנָּ֣ה אִשְׁתּ֔וֹ וַיִּזְכְּרֶ֖הָ יְהוָֽה׃

ויבואו אל ביתם וידע אלקנה. מכאן לאכסנאי, שאסור בתשמיש המטה:

(כ) וַיְהִי֙ לִתְקֻפ֣וֹת הַיָּמִ֔ים וַתַּ֥הַר חַנָּ֖ה וַתֵּ֣לֶד בֵּ֑ן וַתִּקְרָ֤א אֶת שְׁמוֹ֙ שְׁמוּאֵ֔ל כִּ֥י מֵיְהוָ֖ה שְׁאִלְתִּֽיו׃

לתקפות הימים. מיעוט תקופות שתים, מיעוט ימים שנים, לששה חדשים ושני ימים, מכאן היולדת לשבעה, יולדת למקוטעים: **שמואל.** על שם אל ועל שם המעשה הוא נקרא, כי ממנו שאלתיו:

(כא) וַיַּ֣עַל הָאִ֔ישׁ אֶלְקָנָ֖ה וְכָל בֵּיתֹ֑ו לִזְבֹּ֥חַ לַיהוָ֛ה אֶת זֶ֥בַח הַיָּמִ֖ים וְאֶת נִדְרֹֽו׃

את זבח הימים. (תרגום:) ית דבח מועדיא: **ואת נדרו.** נדרים שנדר בין רגל לרגל, היה מקריב ברגל:

(כב) וְחַנָּ֖ה לֹ֣א עָלָ֑תָה כִּ֤י אָמְרָה֙ לְאִישָׁ֔הּ עַד יִגָּמֵ֥ל הַנַּ֖עַר וַהֲבִאֹתִ֑יו וְנִרְאָ֤ה אֶת פְּנֵי֙ יְהוָ֔ה וְיָשַׁ֥ב שָׁ֖ם עַד עוֹלָֽם׃

עד יגמל. לסוף כ״ב (ספרים אחרים: כ״ד) חדשים, שכך זמן תינוק לינק: **וישב שם עד עולם.** עולמם של לוים חמשים שנה, שנאמר (במדבר ח כה): ומבן חמשים שנה ישוב מצבא העבודה, וכך היו ימיו של שמואל, חמשים ושתים, שהרי עלי שפט את ישראל ארבעים שנה, וביום תפלת חנה נתמנה שופט, צא אותה שנה לעיבורו של שמואל, נשתיירו ל״ט, ושמואל פירנס את ישראל משמת עלי י״ג שנה, שהרי יום שמת עלי, גלה הארון וישב בשדה פלשתים ז׳ חדשים (לקמן שמואל א ו א), משם בא לקרית יערים, עד שהעלהו דוד, משמלך שבע שנים בחברון על יהודה, והמליכוהו כל ישראל עליהם, וכתיב (שם ז ב): ויהי מיום שבת הארון בקרית יערים וירבו הימים ויהיו עשרים שנה, צא מהן שבע שנים שמלך דוד בחברון, נמצא משגלה הארון עד שמת שאול שלש עשרה שנה ושבעה חדשים, ושמואל מת לפני שאול ארבעה חדשים:

(כג) וַיֹּ֨אמֶר לָ֜הּ אֶלְקָנָ֣ה אִישָׁ֗הּ עֲשִׂ֤י הַטּוֹב֙ בְּעֵינַ֔יִךְ שְׁבִ֖י עַד גָּמְלֵ֣ךְ אֹתוֹ֑ אַךְ יָקֵ֤ם יְהוָה֙ אֶת דְּבָרֹ֔ו וַתֵּ֥שֶׁב הָאִשָּׁ֖ה וַתֵּינֶ֥ק אֶת בְּנָ֖הּ עַד גָּמְלָ֥הּ אֹתֽוֹ׃

אך יקם ה' את דברו. את ששאלת ממנו זרע אנשים, ועלי בישרך ברוח הקודש אלהי ישראל יתן את שלתך, יקם ה' את דברו, וזהו לפי פשוטו. ומדרש אגדה: רבי נחמיה בשם רבי שמואל בר רב יצחק אמר: בכל יום ויום בת קול יוצאת ומפוצצת בעולם ואומרת: עתיד צדיק אחד לעמוד ושמו שמואל, וכל אשה שהיתה יולדת בן, היתה קוראה שמו שמואל, כיון שהיו רואים את מעשיו, היו אומרים אין זה שמואל, וכיון שנולד זה וראו מעשיו, אמרו דומה שזה הוא, וזהו שאמר: יקם ה' את דברו, שיהא זה שמואל הצדיק:

(כד) וַתַּעֲלֵהוּ עִמָּהּ כַּאֲשֶׁר גְּמָלַתּוּ בְּפָרִים שְׁלֹשָׁה וְאֵיפָה אַחַת קֶמַח וְנֵבֶל יַיִן וַתְּבִאֵהוּ בֵּית יְהוָה שִׁלוֹ וְהַנַּעַר נָעַר:

ואיפה אחת קמח. שמעתי בשם רבינו יצחק הלוי, איפה אחת קמח, שלש סאין, להוציא ממנה שלשה עשרונים סלת הראוי לפר האחד, כדתנן (מנחות עו ב) לחם הפנים כ"ד עשרונים מכ"ד סאין, עשרון סולת לסאה חטין: **ונבל יין.** לנסך: **והנער נער.** (תרגום:) ורביא הוה יניק:

(כה) וַיִּשְׁחֲטוּ אֶת הַפָּר וַיָּבִיאוּ אֶת הַנַּעַר אֶל עֵלִי:

ויביאו את הנער אל עלי. לראות שנתקיימה נבואתו. ורבותינו דרשו מה שדרשו: שהורה הלכה, שאינו צריך כהן לשחיטת קדשים, כדאיתא בברכות (לא ב):

(כו) וַתֹּאמֶר בִּי אֲדֹנִי חֵי נַפְשְׁךָ אֲדֹנִי אֲנִי הָאִשָּׁה הַנִּצֶּבֶת עִמְּכָה בָּזֶה לְהִתְפַּלֵּל אֶל יְהוָה:

בי אדני. לתת עיניך עליו שיהא תלמידך. ולפי מדרש רבותינו: שלא יענישהו מיתה:

(כז) אֶל הַנַּעַר הַזֶּה הִתְפַּלָּלְתִּי וַיִּתֵּן יְהוָה לִי אֶת שְׁאֵלָתִי אֲשֶׁר שָׁאַלְתִּי מֵעִמּוֹ:

אל הנער הזה התפללתי. אל תאמר: זה ימות וינתן לך אחר:

(כח) וְגַם אֲנִכִי הִשְׁאִלְתִּהוּ לַיהוָה כָּל הַיָּמִים אֲשֶׁר הָיָה הוּא שָׁאוּל לַיהוָה וַיִּשְׁתַּחוּ שָׁם לַיהוָה: **(פ)**

וגם אנכי השאלתיהו לה'. כאדם המשאיל כלי לרבו, או משאילו בנו לשמשו: **הוא שאול.** אנפרוצטי"ץ בלע"ז, כלומר אין אתה רשאי לענשו, הקב"ה נעשה עליו שואל, כי השאלתיו לו, ועליו להחזירו לי: **וישתחו שם.** שמואל, ויש אומרים אלקנה:

נ״ך יומי – שבת־קדש פרשת שמיני, ב״ה ניסן

עשו כל שביכלתכם להביא את משיח צדקנו בפיעל ממש!

שמואל א׳ פרק ב׳

(א) וַתִּתְפַּלֵּל חַנָּה וַתֹּאמַר עָלַץ לִבִּי בַּיהוָה רָמָה קַרְנִי בַּיהוָה רָחַב פִּי עַל אוֹיְבַי כִּי שָׂמַחְתִּי בִישׁוּעָתֶךָ:

רחב פי על אויבי. על פנינה:

(ב) אֵין קָדוֹשׁ כַּיהוָה כִּי אֵין בִּלְתֶּךָ וְאֵין צוּר כֵּאלֹהֵינוּ:

ואין צור כאלהינו. אין צייר כאלהינו, הצר צורה בתוך צורה:

(ג) אַל תַּרְבּוּ תְדַבְּרוּ גְּבֹהָה גְבֹהָה יֵצֵא עָתָק מִפִּיכֶם כִּי אֵל דֵּעוֹת יְהוָה (ולא) וְלוֹ נִתְכְּנוּ עֲלִלוֹת:

אל תרבו תדברו. כל גסי הרוח אשר שעתם מצלחת, ובשביל פנינה שהיתה מתגאה עליה היא מדברת, לפי פשוטו. ולפי דרשו, כתרגומו שתרגם יונתן: **עתק.** דבר חזק. דבר אחר: לשון סרה, כמו: (בראשית יב ח) ויעתק משם ההרה, יצא דבר סרה מפיכם: **כי אל דעות ה׳.** יודע מה שבלבבכם: **ולו נתכנו עלילות.** כל מעשי האדם נמנין לפניו: **נתכנו.** לשון מנין, כמו: (שמות ה יח) ותוכן לבנים תתנו:

(ד) קֶשֶׁת גִּבֹּרִים חַתִּים וְנִכְשָׁלִים אָזְרוּ חָיִל:

קשת גבורים חתים וגו׳. כך אומנותו של הקב״ה, מתיש את הגבורים ומחזק את החלשים, משביע את הרעבים ומרעיב את השבעים:

(ה) שְׂבֵעִים בַּלֶּחֶם נִשְׂכָּרוּ וּרְעֵבִים חָדֵלוּ עַד עֲקָרָה יָלְדָה שִׁבְעָה וְרַבַּת בָּנִים אֻמְלָלָה:

שבעים בלחם. ולא צריכים להיות נשכרים לשום מלאכה, מרעיבם, ונשכרו בלחם פרנסתם: **ורעבים.** שהיו טורחים ויגעים על מזונות: **חדלו.** מטרחם: **עד עקרה ילדה שבעה ורבת בנים וגו׳.** ובעוד שהעקרה יולדת שבעה בנים, רבת בנים אמללה וקוברת בניה. חנה ילדה שבעה, שנאמר (להלן פסוק כא) כי פקד ה׳ את חנה ותהר ותלד שלשה בנים ושתי בנות, וכשחנה יולדת אחד, פנינה קוברת שנים, ועשרה בנים היו לה, שנאמר (לעיל א ח): הלא אנכי טוב לך מעשרה בנים, של פנינה, כשילדה חנה ארבעה, קברה פנינה שמונה, וכשנתעברה וילדה ולד חמישי, נשתטחה פנינה לרגליה ובקשה רחמים וחיו ונקראו על שמה, אלו דברי רבי נחמיה. רבי יהודה אומר: **בני בנים הרי הן כבנים.** ויש אומרים: שבעה, בגימטריא כמנין שמואל:

(ו) יְהוָה מֵמִית וּמְחַיֶּה מוֹרִיד שְׁאוֹל וַיָּעַל: **(ז)** יְהוָה מוֹרִישׁ וּמַעֲשִׁיר מַשְׁפִּיל אַף מְרוֹמֵם: **(ח)** מֵקִים מֵעָפָר דָּל מֵאַשְׁפֹּת יָרִים אֶבְיוֹן לְהוֹשִׁיב עִם נְדִיבִים וְכִסֵּא כָבוֹד

יַנְחִלֻם כִּי לֵהוֹי מִצָּקֵי אֶרֶץ וַיֶּשֶׁת עֲלֵיהֶם תֵּבֵל: **(ט)** רַגְלֵי (חסידו) חֲסִידָיו יִשְׁמֹר וּרְשָׁעִים בַּחֹשֶׁךְ יִדָּמּוּ כִּי לֹא בְכֹחַ יִגְבַּר אִישׁ:

חסידו. חסידו כתיב, חסידיו קרי, בין יחיד בין רבים, וכן יחתו מריביו (פסוק י), מריבו, בין יחיד בין רבים:

(י) הוי יֵחַתּוּ (מריבו) מְרִיבָיו (עלו) עָלָיו בַּשָּׁמַיִם יַרְעֵם הוי יָדִין אַפְסֵי אָרֶץ וְיִתֶּן עֹז לְמַלְכּוֹ וְיָרֵם קֶרֶן מְשִׁיחוֹ: **(פ)**

עלו בשמים ירעם. עלו כתיב, אפילו עלו בשמים, מרעים עליהם ומורידם: **ידין אפסי ארץ.** שופטן ומייסרן, יושטיציי"א בלע"ז:

(יא) וַיֵּלֶךְ אֶלְקָנָה הָרָמָתָה עַל בֵּיתוֹ וְהַנַּעַר הָיָה מְשָׁרֵת אֶת הוי אֶת פְּנֵי עֵלִי הַכֹּהֵן:

היה משרת את ה' את פני עלי. מכאן למשמש פני תלמידי חכמים, כמשמש פני השכינה:

(יב) וּבְנֵי עֵלִי בְּנֵי בְלִיָּעַל לֹא יָדְעוּ אֶת הוי: **(יג)** וּמִשְׁפַּט הַכֹּהֲנִים אֶת הָעָם כָּל אִישׁ זֹבֵחַ וּבָא נַעַר הַכֹּהֵן כְּבַשֵּׁל הַבָּשָׂר וְהַמִּזְלֵג שְׁלֹשׁ הַשִּׁנַּיִם בְּיָדוֹ:

ומשפט הכהנים. הם קבעו להם חק זה, ולהם לא היה לנחלה כי אם חזה ושוק של שלמים:

(יד) וְהִכָּה בַכִּיּוֹר אוֹ בַדּוּד אוֹ בַקַּלַּחַת אוֹ בַפָּרוּר כֹּל אֲשֶׁר יַעֲלֶה הַמִּזְלֵג יִקַּח הַכֹּהֵן בּוֹ כָּכָה יַעֲשׂוּ לְכָל יִשְׂרָאֵל הַבָּאִים שָׁם בְּשִׁלֹה:

בדוד. סיר: **בקלחת.** יורה: **בפרור.** מחבת:

(טו) גַּם בְּטֶרֶם יַקְטִרוּן אֶת הַחֵלֶב וּבָא | נַעַר הַכֹּהֵן וְאָמַר לָאִישׁ הַזֹּבֵחַ תְּנָה בָשָׂר לִצְלוֹת לַכֹּהֵן וְלֹא יִקַּח מִמְּךָ בָּשָׂר מְבֻשָּׁל כִּי אִם חָי: **(טז)** וַיֹּאמֶר אֵלָיו הָאִישׁ קַטֵּר יַקְטִירוּן כַּיּוֹם הַחֵלֶב וְקַח לְךָ כַּאֲשֶׁר תְּאַוֶּה נַפְשֶׁךָ וְאָמַר | (לו) לֹא כִּי עַתָּה תִתֵּן וְאִם לֹא לָקַחְתִּי בְחָזְקָה: **(יז)** וַתְּהִי חַטַּאת הַנְּעָרִים גְּדוֹלָה מְאֹד אֶת פְּנֵי הוי כִּי נָאֲצוּ הָאֲנָשִׁים אֶת מִנְחַת הוי:

כי נאצו. לשון בזיון:

(יח) וּשְׁמוּאֵל מְשָׁרֵת אֶת פְּנֵי הוי נַעַר חָגוּר אֵפוֹד בָּד:

נער חגור אפוד בד. (תרגום:) כרדוט דבוץ, והוא לשון מעיל, שהרי תרגם יונתן, (שמואל ב יג יח): 'מעילי', דכי כן תלבשנה בנות המלך הבתולות מעילים, (שמואל ב יג יח): כרדוטין:

(יט) וּמְעִיל קָטָן תַּעֲשֶׂה לּוֹ אִמּוֹ וְהַעֲלְתָה לּוֹ מִיָּמִים | יָמִימָה בַּעֲלוֹתָהּ אֶת אִישָׁהּ לִזְבֹּחַ אֶת זֶבַח הַיָּמִים:

ומעיל קטן תעשה לו אמו. משנה לשנה:

(כ) וּבֵרַךְ עֲלֵי אֶת אֶלְקָנָה וְאֶת אִשְׁתּוֹ וְאָמַר יָשֵׂם ה' לְךָ זֶרַע מִן הָאִשָּׁה הַזֹּאת תַּחַת הַשְׁאֵלָה אֲשֶׁר שָׁאַל לַה' וְהָלְכוּ לִמְקֹמוֹ:

וברך עלי. לשון הוה הוא, מברכו היה בכל שנה: **תחת השאלה אשר שאל.** לו בן, ואמר לו ישים ה' לך זרע וגו', יהי רצון שכל בנים שיהו לך, יהו מן הצדקת הזו, והרי זה מקרא מסורס:

(כא) כִּי פָקַד ה' אֶת חַנָּה וַתַּהַר וַתֵּלֶד שְׁלֹשָׁה בָנִים וּשְׁתֵּי בָנוֹת וַיִּגְדַּל הַנַּעַר שְׁמוּאֵל עִם ה': **(ס)** **(כב)** וְעֵלִי זָקֵן מְאֹד וְשָׁמַע אֵת כָּל אֲשֶׁר יַעֲשׂוּן בָּנָיו לְכָל יִשְׂרָאֵל וְאֵת אֲשֶׁר יִשְׁכְּבוּן אֶת הַנָּשִׁים הַצֹּבְאוֹת פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד:

אשר ישכבן. כמשמעו. ורבותינו אמרו (יומא ט ב): מתוך ששהו את קניהן, והם היו ממתינות עד שתראן קניהן קריבין, מעלה עליהם כאלו שכבום:

(כג) וַיֹּאמֶר לָהֶם לָמָּה תַעֲשׂוּן כַּדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אָנֹכִי שֹׁמֵעַ אֶת דִּבְרֵיכֶם רָעִים מֵאֵת כָּל הָעָם אֵלֶּה: **(כד)** אַל בָּנַי כִּי לוֹא טוֹבָה הַשְׁמֻעָה אֲשֶׁר אָנֹכִי שֹׁמֵעַ מַעֲבִרִים עַם ה':

אשר אנכי שומע מעבירים עם ה'. שמועה שעם ה' מעבירים עליכם, לשון ויעבירו (שמות לו ו): קול במחנה, מוציאים עליכם קול שמועה לא טובה:

(כה) אִם יֶחֱטָא אִישׁ לְאִישׁ וּפִלְלוֹ אֱלֹהִים וְאִם לַה' יֶחֱטָא אִישׁ מִי יִתְפַּלֶּל לוֹ וְלֹא יִשְׁמְעוּ לְקוֹל אֲבִיהֶם כִּי חָפֵץ ה' לַהֲמִיתָם:

ופללו. לשון משפט, כמו (שם כא כב): ונתן בפלילים: **אלהים.** דיין: **כי חפץ ה' להמיתם.** שכבר נחתם גזר דין, אבל קודם שנחתם גזר דין, נאמר (יחזקאל יח לב): כי לא אחפוץ במות המת:

(כו) וְהַנַּעַר שְׁמוּאֵל הֹלֵךְ וְגָדֵל וְטוֹב גַּם עִם ה' וְגַם עִם אֲנָשִׁים: **(ס)** **(כז)** וַיָּבֹא אִישׁ אֱלֹהִים אֶל עֵלִי וַיֹּאמֶר אֵלָיו כֹּה אָמַר ה' הֲנִגְלֹה נִגְלֵיתִי אֶל בֵּית אָבִיךָ בִּהְיוֹתָם בְּמִצְרַיִם לְבֵית פַּרְעֹה:

ויבא איש אלהים. זה אלקנה: **הנגלה נגליתי אל בית אביך.** מכאן שנתנבא אהרן במצרים, ומה היא הנבואה, הוא שנאמר (שם כ ז): ואומר אליהם איש שקוצי עיניו השליכו ובגלולי מצרים אל תטמאו: **הנגלה נגליתי.** הידעתם כי הטובה הזאת והגדולה הזאת נתתי לאהרן:

(כח) וּבָחַר אֹתוֹ מִכָּל שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל לִי לְכֹהֵן לַעֲלוֹת עַל מִזְבְּחִי לְהַקְטִיר קְטֹרֶת לָשֵׂאת אֵפוֹד לְפָנָי וָאֶתְּנָה לְבֵית אָבִיךָ אֶת כָּל אִשֵּׁי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: **(כט)** לָמָּה תִבְעֲטוּ בִּזְבְחִי וּבְמִנְחָתִי אֲשֶׁר צִוִּיתִי מָעוֹן וַתְּכַבֵּד אֶת בָּנֶיךָ מִמֶּנִּי לְהַבְרִיאֲכֶם מֵרֵאשִׁית כָּל מִנְחַת יִשְׂרָאֵל לְעַמִּי:

אשר צויתי מעון. אשר צויתי במעוני: **להבריאכם מראשית וגו'.** הרי זה מקרא מסורס, ותכבד את בניך ממני לעמי, לעיני עמי כבדת את בניך ממני, ומהו הכבוד, להבריאכם מראשית כל מנחת ישראל, קדמה סעודתכם לסעודתי, כמה שנאמר (לעיל פסוק טו): גם בטרם יקטירון את החלב וגו': **להבריאכם.** לשון סעודה, כמו (שמואל ב יג ה): תבא נא תמר אחותי ותברני לחם: **לעמי.** מוסב על 'ותכבד את בניך ממני', הראיתם לעמי שאתם נכבדים ממני, ובמה הראיתם, 'להבריאכם מראשית מנחתי':

(ל) לָכֵן נְאֻם הוי' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אָמוֹר אָמַרְתִּי בֵּיתְךָ וּבֵית אָבִיךָ יִתְהַלְּכוּ לְפָנַי עַד עוֹלָם וְעַתָּה נְאֻם הוי' חָלִילָה לִּי כִּי מְכַבְּדַי אֲכַבֵּד וּבֹזַי יֵקָלּוּ:

אמור אמרתי. שני פעמים פסקתי גדולה לבני איתמר, בבני גרשון ובבני מררי נאמר (במדבר ד כח לג), ביד איתמר בן אהרן הכהן, ועלי מבני איתמר היה, זו ראיתי במדרש שמואל. ולשון הגון מזה שמעתי: אמור אמרתי ביתך ובית אביך וגו' ; מתחלה נתתי כהונה גדולה לאלעזר הכהן, שנאמר (שם כ כו): והפשט את אהרן את בגדיו וגו', ובימי פלגש שפקרו ישראל ברוב המצות, ומי גרם להם, פנחס וכיוצא בו, שהיה להם לסבב מעיר אל עיר ולהוכיחם, נטלתי הכהונה גדולה מהם ונתתיה לך, שמבני איתמר אתה, ואמרתי יתהלכו לפני עד עולם, שכשפוסקין לו גדולה לאדם, פוסקין לו ולדורותיו עד עולם: **כי מכבדי אכבד.** את בני פנחס, שכבד אותי בשטים (שם פרק כה יא), וכן היתה בימי שלמה, כשנבנה בית המקדש, (מלכים א ב כז): ויגרש שלמה את אביתר מהיות כהן לה' כדבר ה' אשר דבר אל בית עלי, ונעשה צדוק כהן גדול תחתיו, שהיה מבני פנחס, שכן נתייחסו בדברי הימים (א ו לח): **ובוזי יקלו.** מאליהם, משאסתלק מהם:

(לא) הִנֵּה יָמִים בָּאִים וְגָדַעְתִּי אֶת זְרֹעֲךָ וְאֶת זְרֹעַ בֵּית אָבִיךָ מֶהְיוֹת זָקֵן בְּבֵיתֶךָ:

וגדעתי את זרועך. החוזק שיש לכם בביתי, שאתם אומרים ואס לא לקחתי בחזקה:

(לב) וְהִבַּטְתָּ צַר מָעוֹן בְּכֹל אֲשֶׁר ייטִיב אֶת יִשְׂרָאֵל וְלֹא יִהְיֶה זָקֵן בְּבֵיתְךָ כָּל הַיָּמִים:

והבטת צר מעון. וראית צרתך בצדך בתוך מעוני, כאשה הרואה צרתה עמה בבית: **בכל אשר ייטיב את ישראל.** כשיבנה בית עולמים בימי שלמה, ותהא טובתם של ישראל שלימה, כמה שנאמר שם (מלכים א ח נו): **לא נפל דבר אחד מכל דברו הטוב, (שם ה א) יהודה וישראל רבים כחול אשר על שפת הים וגו'.** (שם שם ה). וישב יהודה וישראל לבטח איש תחת גפנו ואיש תחת תאנתו כל ימי שלמה (שם פסוק ה): **ולא יהיה זקן בביתך.** מדה כנגד מדה, אתם אכלתם קדשים לפני זמנן, בטרם יקטירון את החלב, אף אתם תמותון בלא זמן:

(לג) וְאִישׁ לֹא אַכְרִית לְךָ מֵעִם מִזְבְּחִי לְכַלּוֹת אֶת עֵינֶיךָ וְלַאֲדִיב אֶת נַפְשֶׁךָ וְכָל מַרְבִּית בֵּיתְךָ יָמוּתוּ אֲנָשִׁים:

ולאדיב. כמו ולדאיב: **ימותו אנשים.** בחורים, אינו דומה אבלו של בחור, לאבלו של תינוק:

(לד) וְזֶה לְּךָ הָאוֹת אֲשֶׁר יָבֹא אֶל שְׁנֵי בָנֶיךָ אֶל חָפְנִי וּפִינְחָס בְּיוֹם אֶחָד יָמוּתוּ שְׁנֵיהֶם:

וזה לך האות. שיתקיים הדבר, ביום אחד ימותו שני בניך, והיא תהיה לך אות שיתקיים כל הפורענות שנאמר לך, והבטת צר מעון, וכל מרבית ביתך ימותו אנשים:

(לה) וַהֲקִימֹתִי לִי֙ כֹּהֵ֣ן נֶאֱמָ֔ן כַּאֲשֶׁ֥ר בִּלְבָבִ֖י וּבְנַפְשִׁ֣י יַעֲשֶׂ֑ה וּבָנִ֤יתִי לוֹ֙ בַּ֣יִת נֶאֱמָ֔ן וְהִתְהַלֵּ֖ךְ לִפְנֵ֣י מְשִׁיחִ֑י כָּל הַיָּמִֽים׃

כהן נאמן. הוא צדוק:

(לו) וְהָיָ֕ה כָּל הַנּוֹתָ֖ר בְּבֵיתֶ֑ךָ יָבוֹא֙ לְהִשְׁתַּחֲוֹ֣ת לוֹ֔ לַאֲגוֹרַ֥ת כֶּ֖סֶף וְכִכַּ֣ר לָ֑חֶם וְאָמַ֗ר סְפָחֵ֤נִי נָא֙ אֶל אַחַ֣ת הַכְּהֻנּ֔וֹת לֶאֱכֹ֖ל פַּ֥ת לָֽחֶם׃ **(ס)**

לאגורת כסף. בשביל להשתכר מעה כסף: **לאגורת כסף.** ממשקלות: עשרים גרה הוא (שמות ל יג): **ספחני.** אספני:

פרק משנה שבועי

סנהדרין פרק ב׳

א. כֹּהֵן גָּדוֹל דָּן וְדָנִין אוֹתוֹ, מֵעִיד וּמְעִידִין אוֹתוֹ, חוֹלֵץ וְחוֹלְצִין לְאִשְׁתּוֹ, וּמְיַבְּמִין אֶת אִשְׁתּוֹ, אֲבָל הוּא אֵינוֹ מְיַבֵּם, מִפְּנֵי שֶׁהוּא אָסוּר בָּאַלְמָנָה. מֵת לוֹ מֵת, אֵינוֹ יוֹצֵא אַחַר הַמִּטָּה, אֶלָּא הֵן נִכְסִין וְהוּא גִּלְגֹּלֶת, הֵן גִּלְגֹּלֶת וְהוּא נִכְסֶה, וְיוֹצֵא עִמָּהֶן עַד פֶּתַח הָעִיר, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, אֵינוֹ יוֹצֵא מִן הַמִּקְדָּשׁ, שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא כא) וּמִן הַמִּקְדָּשׁ לֹא יֵצֵא. וּכְשֶׁהוּא מְנַחֵם אֲחֵרִים, דֶּרֶךְ כָּל הָעָם עוֹבְרִין בָּזֶה אַחַר זֶה וְהַמְּנֻחָּה מְמַצַּעַת בֵּינוֹ לְבֵין הָעָם. וּכְשֶׁהוּא מִתְנַחֵם מֵאֲחֵרִים, כָּל הָעָם אוֹמְרִים לוֹ אָנוּ כַפָּרָתֶךָ, וְהוּא אוֹמֵר לָהֶן תִּתְבָּרְכוּ מִן הַשָּׁמַיִם. וּכְשֶׁמְּבָרְכִין אוֹתוֹ, כָּל הָעָם מְסֻבִּין עַל הָאָרֶץ וְהוּא מֵסֵב עַל הַסַּפְסָל:

ר"ע מברטנורה

כֹּהֵן גָּדוֹל. אֵינוֹ יוֹצֵא אַחַר הַמִּטָּה. דִּלְמָא אָתֵי לְמִנְּגַע מִתּוֹךְ טִרְדָּתוֹ, וְרַחֲמָנָא אָמַר (וַיִּקְרָא כא) וְעַל כָּל נַפְשֹׁת מֵת לֹא יָבֹא: **הֵן נִכְסִין וְהוּא גִּלְגֹּלֶת.** כֵּיוָן שֶׁנִּתְכַּסּוּ נוֹשְׂאֵי הַמִּטָּה מִן הַמָּבוֹי, כְּלוֹמַר שֶׁיָּצְאוּ מִמֶּנּוּ, הוּא נִגְלֶה וְנִכְנָס בְּתוֹכוֹ. אֲבָל כָּל זְמַן שֶׁהֵן נִגְלִין וְנִרְאִין בַּמָּבוֹי, הוּא נִכְסֶה מִמֶּנּוּ, שֶׁאֵינוֹ נִכְנָס לְתוֹכוֹ: **וְיוֹצֵא עִמָּהֶן עַד פֶּתַח הָעִיר.** שֶׁבָּעִיר מְצוּיִין מְבוֹאוֹת וְיָכוֹל לְהִתְכַּסּוֹת מֵהֶן. אֲבָל חוּץ לָעִיר לֵיכָּא הֵכָּרָא: **שֶׁנֶּאֱמַר וּמִן הַמִּקְדָּשׁ לֹא יֵצֵא.** רַבִּי יְהוּדָה דָּרֵישׁ וּמִן הַמִּקְדָּשׁ לֹא יֵצֵא כָּל עִקָּר. וְרַבִּי מֵאִיר דָּרֵישׁ וּמִקְּדָשְׁתּוֹ לֹא יֵצֵא, כְּלוֹמַר יְזַדְּהַר שֶׁלֹּא יָבֹא לִידֵי מַגָּע, וּבְתוֹךְ הָעִיר שֶׁיֵּשׁ מְבוֹאוֹת אֵיכָּא הֵכָּרָא וּמְזַדְּהַר. וַהֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה: **וּכְשֶׁהוּא מְנַחֵם אֶת אֲחֵרִים.** דִּבְמֵת שֶׁאֵינוֹ שָׁלוֹ כֻּלֵּי עָלְמָא מוֹדוּ דְּיָכוֹל הוּא לֵילֵךְ, דְּלֹא טָרִיד וְלֹא אָתֵי לְמִנְּגַע. וּכְשֶׁחוֹזְרִין מִן הַקְּבָרוֹת וְעוֹמְדִין בְּשׁוּרָה לְנַחֵם הָאֲבֵלִים וְכָל הָעָם עוֹבְרִים זֶה אַחַר זֶה וּמְנַחֲמִין הָאָבֵל שֶׁעוֹמֵד בְּמַעֲמָדוֹ וְכָל אֶחָד אוֹמֵר לוֹ תִּתְנַחֵם מִן הַשָּׁמַיִם, וְהַמְּנֻחָּה מְמַצַּעוֹ. שֶׁהוּא הוֹלֵךְ לִימִין כֹּהֵן גָּדוֹל וְכָל הָעָם מִשְּׂמֹאלוֹ, נִמְצָא כֹּהֵן גָּדוֹל בָּאֶמְצַע: **הַמְּנֻחָּה.** הוּא הַסְּגָן, שֶׁהוּא מְמֻנֶּה לַעֲבֹד תַּחַת כֹּהֵן גָּדוֹל אִם יֵאָרַע פְּסוּל בְּכֹהֵן גָּדוֹל בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים: **אָנוּ כַפָּרָתֶךָ.** בָּנוּ תִּתְכַּפֵּר אַתָּה וַאֲנַחְנוּ תַּחְתֶּיךָ לְכָל הָרָאוּי לָבֹא עָלֶיךָ: **וּכְשֶׁמְּבָרְכִין אוֹתוֹ.** שֶׁאָבֵל אָסוּר לֶאֱכֹל סְעֻדָּה רִאשׁוֹנָה מִשֶּׁלּוֹ, וּקְרוֹבָיו וְאוֹהֲבָיו מַאֲכִילִין אוֹתוֹ: **מְסֻבִּין עַל הָאָרֶץ.** הֵן מְצֵרִין וּמִתְאַבְּלִין בְּצַעֲרוֹ: **וְהוּא מֵסֵב.** בְּכָבוֹד עַל הַסַּפְסָל:

ב. הַמֶּלֶךְ לֹא דָן וְלֹא דָנִין אוֹתוֹ, לֹא מֵעִיד וְלֹא מְעִידִין אוֹתוֹ, לֹא חוֹלֵץ וְלֹא חוֹלְצִין לְאִשְׁתּוֹ. לֹא מְיַבֵּם וְלֹא מְיַבְּמִין לְאִשְׁתּוֹ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, אִם רָצָה לַחֲלֹץ אוֹ לְיַבֵּם, זָכוּר לָטוֹב. אָמְרוּ לוֹ, אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ. וְאֵין נוֹשְׂאִין אַלְמְנָתוֹ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, נוֹשֵׂא הַמֶּלֶךְ אַלְמְנָתוֹ שֶׁל מֶלֶךְ, שֶׁכֵּן מָצִינוּ בְּדָוִד שֶׁנָּשָׂא אַלְמְנָתוֹ שֶׁל שָׁאוּל, שֶׁנֶּאֱמַר (שמואל ב יב) וָאֶתְּנָה לְךָ אֶת בֵּית אֲדֹנֶיךָ וְאֶת נְשֵׁי אֲדֹנֶיךָ בְּחֵיקֶךָ:

ר"ע מברטנורה

הַמֶּלֶךְ לֹא דָן וְלֹא דָנִין אוֹתוֹ. וְדַוְקָא מַלְכֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁאֵינָם נִשְׁמָעִים לְדִבְרֵי חֲכָמִים. אֲבָל מֶלֶךְ מִמַּלְכֵי בֵּית דָּוִד, דָּן וְדָנִין אוֹתוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (יִרְמְיָה כא) בֵּית דָּוִד כֹּה אָמַר ה' דִּינוּ

לַבֹּקֶר מִשְׁפָּט: **אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ.** דְּמֶלֶךְ שֶׁמָּחַל עַל כְּבוֹדוֹ אֵין כְּבוֹדוֹ מָחוּל, וּגְנַאי הוּא לוֹ שֶׁתַּחְלָץ וְיֵרָקָה בְּפָנָיו. וְכָל שֶׁאֵינָהּ בַּת חֲלִיצָה אֵינָהּ בַּת יִבּוּם. וְכֵן הֲלָכָה: **מֶלֶךְ נוֹשֵׂא אַלְמָנָתוֹ שֶׁל מֶלֶךְ.** וַהֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה בְּהָא:

ג. מֵת לוֹ מֵת, אֵינוֹ יוֹצֵא מִפֶּתַח פַּלְטְרִין שֶׁלּוֹ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, אִם רוֹצֶה לָצֵאת אַחַר הַמִּטָּה, יוֹצֵא, שֶׁכֵּן מָצִינוּ בְּדָוִד שֶׁיָּצָא אַחַר מִטָּתוֹ שֶׁל אַבְנֵר, שֶׁנֶּאֱמַר (שם ג) וְהַמֶּלֶךְ דָּוִד הֹלֵךְ אַחֲרֵי הַמִּטָּה. אָמְרוּ לוֹ, לֹא הָיָה הַדָּבָר אֶלָּא לְפַיֵּס אֶת הָעָם. וּבְשֶׁמַּבְרִין אוֹתוֹ, כָּל הָעָם מְסֻבִּין עַל הָאָרֶץ וְהוּא מֵסֵב עַל הַדַּרְגָּשׁ:

ר"ע מברטנורה

אֵינוֹ יוֹצֵא מִפֶּתַח פַּלְטְרִין שֶׁלּוֹ. שֶׁגְּנַאי הוּא לַמֶּלֶךְ לְהַרְאוֹת עָגְמַת נֶפֶשׁ לִפְנֵי הָעָם: **לְפַיֵּס אֶת הָעָם.** כְּדֵי שֶׁיַּכִּירוּ שֶׁלֹּא בַעֲצַת דָּוִד הָרַג יוֹאָב אֶת אַבְנֵר. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה: **דַּרְגָּשׁ.** מִטָּה:

ד. וּמוֹצִיא לְמִלְחֶמֶת הָרְשׁוּת עַל פִּי בֵית דִּין שֶׁל שִׁבְעִים וְאֶחָד. וּפוֹרֵץ לַעֲשׂוֹת לוֹ דֶּרֶךְ, וְאֵין מְמַחִין בְּיָדוֹ. דֶּרֶךְ הַמֶּלֶךְ אֵין לוֹ שִׁעוּר. וְכָל הָעָם בּוֹזְזִין וְנוֹתְנִין לְפָנָיו, וְהוּא נוֹטֵל חֵלֶק בָּרִאשׁ. לֹא יַרְבֶּה לוֹ נָשִׁים (דברים יז), אֶלָּא שְׁמֹנָה עָשְׂרֵה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, מַרְבֶּה הוּא לוֹ, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יְהוּ מְסִירוֹת אֶת לִבּוֹ. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר, אֲפִלּוּ אַחַת וּמְסִירָה אֶת לִבּוֹ, הֲרֵי זֶה לֹא יִשָּׂאֶנָּה. אִם כֵּן לָמָּה נֶאֱמַר (דברים יז) וְלֹא יַרְבֶּה לוֹ נָשִׁים, אֲפִלּוּ כַּאֲבִיגַיִל. לֹא יַרְבֶּה לוֹ סוּסִים (שם), אֶלָּא כְּדֵי מֶרְכַּבְתּוֹ. וְכֶסֶף וְזָהָב לֹא יַרְבֶּה לוֹ מְאֹד (שם), אֶלָּא כְּדֵי לִתֵּן אַפְסַנְיָא. וְכוֹתֵב לוֹ סֵפֶר תּוֹרָה לְשָׁמּוֹ. יוֹצֵא לַמִּלְחָמָה, מוֹצִיאָהּ עִמּוֹ. נִכְנָס, מַכְנִיסָהּ עִמּוֹ. יוֹשֵׁב בַּדִּין, הִיא עִמּוֹ. מֵסֵב, הִיא כְּנֶגְדּוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (שם) וְהָיְתָה עִמּוֹ וְקָרָא בּוֹ כָּל יְמֵי חַיָּיו:

ר"ע מברטנורה

לְמִלְחֶמֶת הָרְשׁוּת. מִלְחֶמֶת שְׁאָר אֻמּוֹת חוּץ מִמִּלְחֶמֶת עֲמָלֵק וּמִלְחֶמֶת שִׁבְעָה עַמְמִין: **וּפוֹרֵץ.** גָּדֵר שֶׁל אֲחֵרִים: **לַעֲשׂוֹת לוֹ דֶּרֶךְ.** לְלֶכֶת לְכַרְמוֹ וּלְשָׂדֵהוּ: **וְאֵין מְמַחִין בְּיָדוֹ.** אֵין מְעַכְּבִין עָלָיו: **חֵלֶק בָּרִאשׁ.** חֵלֶק הַיָּפֶה בּוֹרֵר רִאשׁוֹן. וְנוֹטֵל מֻחֱצָה מִכָּל הַבִּזָּה: **אֶלָּא שְׁמֹנָה עָשְׂרֵה.** שֶׁהֲרֵי דָּוִד הָיוּ לוֹ שֵׁשׁ נָשִׁים וְקָאָמַר לֵיהּ נָבִיא וְאִם מְעָט וְאוֹסִיפָה לְךָ כָּהֵנָּה וְכָהֵנָּה, כָּהֵנָּה קָמָא שִׁית, בַּתְרָא שִׁית, הֲרֵי שְׁמֹנָה עָשְׂרֵה: **מַרְבֶּה הוּא לוֹ.** יוֹתֵר מִשְּׁמֹנָה עָשְׂרֵה. וְשָׁלֹשׁ מַחֲלוֹקוֹת יֵשׁ בַּדָּבָר. תַּנָּא קָמָא סָבַר נוֹשֵׂא שְׁמֹנָה עָשְׂרֵה וַאֲפִלּוּ פְּרוּצוֹת, וְיוֹתֵר מִשְּׁמֹנָה עָשְׂרֵה לֹא יִשָּׂא וַאֲפִלּוּ כְּשֵׁרוֹת, שֶׁכָּךְ הוּא גְּזֵרַת הַכָּתוּב. רַבִּי יְהוּדָה סָבַר נוֹשֵׂא שְׁמֹנָה עָשְׂרֵה וַאֲפִלּוּ פְּרוּצוֹת, וְיוֹתֵר מִשְּׁמֹנָה עָשְׂרֵה פְּרוּצוֹת לֹא יִשָּׂא, וּכְשֵׁרוֹת וַהֲגוּנוֹת יִשָּׂא כְּמוֹ שֶׁיִּרְצֶה. וּפְלִיג אַתַּנָּא קָמָא בַּהֲדָא. רַבִּי שִׁמְעוֹן סָבַר אֲפִלּוּ אַחַת פְּרוּצָה לֹא יִשָּׂא, וּכְשֵׁרוֹת וַהֲגוּנוֹת לֹא יִשָּׂא יוֹתֵר מִשְּׁמֹנָה עָשְׂרֵה. וּפְלִיג אַתַּנָּא קָמָא בַּהֲדָא וְאִדְּרַבִּי יְהוּדָה בְּתַרְתֵּי. וַהֲלָכָה כְּתַנָּא קָמָא: **אֶלָּא כְּדֵי מֶרְכַּבְתּוֹ.** דַּוְקָא סוּסִים בְּטֵלִים לְהַרְחִיב דַּעְתּוֹ וּלְהִתְגַּדֵּל בְּרֹב סוּסִים [אָסוּר]. אֲבָל כְּדֵי רִכְבּוֹ וּפָרָשָׁיו לְהִלָּחֵם בְּאוֹיְבָיו מֻתָּר: **אַפְסַנְיָא.** שְׂכַר חֵילוֹת הַנִּכְנָסִים וְיוֹצְאִים עִמּוֹ כָּל הַשָּׁנָה: **וְכוֹתֵב לוֹ סֵפֶר תּוֹרָה לִשְׁמּוֹ.** חוּץ מִסֵּפֶר תּוֹרָה שֶׁחַיָּב כָּל

אָדָם מִיִּשְׂרָאֵל לִהְיוֹת לוֹ סֵפֶר תּוֹרָה, וְהוּא מָנַח בְּבֵית גְּנָזָיו. וְסֵפֶר תּוֹרָה שֶׁכּוֹתֵב לִשְׁמוֹ כְּשֶׁהוּא מֶלֶךְ נִכְנָס וְיוֹצֵא עִמּוֹ תָּמִיד: **מֵסֵב.** עַל הַשֻּׁלְחָן:

ה. אֵין רוֹכְבִין עַל סוּסוֹ, וְאֵין יוֹשְׁבִין עַל כִּסְאוֹ, וְאֵין מִשְׁתַּמְּשִׁין בְּשַׁרְבִיטוֹ, וְאֵין רוֹאִין אוֹתוֹ כְּשֶׁהוּא מְסִתַּפֵּר וְלֹא כְּשֶׁהוּא עָרֹם וְלֹא בְּבֵית הַמֶּרְחָץ, שֶׁנֶּאֱמַר (שם) שׂוֹם תָּשִׂים עָלֶיךָ מֶלֶךְ, שֶׁתְּהֵא אֵימָתוֹ עָלֶיךָ:

ר״ע מברטנורה

כְּשֶׁהוּא מְסִתַּפֵּר. כְּשֶׁמְּגַלֵּחַ שְׂעַר רֹאשׁוֹ:

מאמר שבועי מאת מו״ר שליט״א

והשבוע: תקון חוש העיון-ההרהור בחדש אייר

חוש חדש אייר

תקון חוש העיון

עלון 'התחדשות', אייר תשס״ט

|| נערך על־ידי ניר מנוסי ||

החוש של חודש אייר נקרא חוש העיון (או לחילופין, חוש ההרהור).

מה זה בדיוק עיון? לעיין אין פירושו לעלעל במילון. נהפוך הוא: עיון עניינו העמקה מחשבתית בנושא מסוים - התבוננות מאומצת ושיטתית בו עד שכל היבטיו נפרשים ונחשפים. המלה עיון נובעת מלשון עין, אך בעצם מה שעיון מעמיק מבקש לעשות הוא ללכת מעבר למראית העין, לחשוף עומקים של תבונה שאינם ניכרים ממבט ראשון. אפשר לומר שהעיון מבקש לפקוח, דרך חשיבה שיטתית ומרוכזת, מְעֵין עַיִן פנימית החוזה באיכויות שהעין הרגילה אינה רואה.

כעת, מה פירוש חוש עיון? הביטוי 'חוש' בקבלה אינו מתייחס דוקא לאבר חישה, אלא לסוג של כשרון או זיקה למשהו - היכולת לחוש מהות כלשהי. הרעיון שישנו חוש עיון פירושו שכדי להעמיק במשהו באמת, לא מספיק לחשוב עליו באמצעות השכל הישר. צריך להרגיש את תמציתו, להריח את העומקים הגנוזים בו, לדעת לאתר את לשונית הסימניה המשתרבבת ממנו דרכה ניתן להגיע ללבו. חוש עיון מפותח יודע לנתח בהגיון, אך אינו שבוי של ההגיון ויודע גם כיצד לעקוף אותו לטובת אבחון אינטואיטיבי של רוח הדברים.

"יודעי בינה לעתים"

לכל חודש מקביל גם אחד משבטי ישראל, המגלם יותר מכל את החוש השייך לו. השבט של חודש אייר הוא יִשָּׂשכָר (דרך אגב, אין לבטא את השִׁין השניה במלה זו אלא להגות את שתיהן כאחת, כך: יִשָּׂכָר).

הקשר בין שבט יששכר לחוש העיון והמחשבה מפורש פעמים רבות במקורות. יששכר מתואר כשבט של תלמידי חכמים, ובברכת יעקב מתואר כ"חֲמֹר גָּרֶם"

(בראשית מט, יד), ביטוי שרש"י מפרש "חמור בעל עצמות, סובל עול תורה כחמור חזק שמטעינין אותו משא כבד". בני יששכר ניחנו איפוא באופן מיוחד בחוש העיון הלמדני בתורה והיו להם ה'כתפיים' להתמודד עם לימוד קשה.

למעשה, היה לבני יששכר כשרון מיוחד לסוג מאד מסוים של חכמה: הם תוארו כ"יודעי בִּינה לָעִתִּים" (דברי הימים א יב, לג). הביטוי בינה לעתים מתייחס לחכמת עיבור השנים וקביעת החודשים, הנדרשת כדי לחשב את לוח השנה העברי. אך מדובר ביותר מענף של אסטרונומיה: הבינה לעתים היא סוג של חכמה פנימית גבוהה הקשובה לפעימות החיים ויודעת להוריד רעיונות גבוהים אל תוך המציאות המשתנה. בעומקה, חכמת העיבור היא היכולת 'לזווג' ולשלב תפיסות מנוגדות ולהכלילן לאחת. בני יששכר ניחנו בחכמה זו, והיא המבטאת את יעדו הסופי של חוש העיון שלהם.

מה מאפיין את הבינה לעתים? בקבלה, "בינה" היא שם אחת הספִירות העליונות, בת זוגה של ספירת ה"חכמה". יחדיו, הן מהוות את שני מקורות החשיבה הבסיסיים ביותר. החכמה והבינה משולים ל'אבא' ול'אמא' של המחשבה: החכמה היא כמו אב המספק זרעי מחשבה ראשוניים וגולמיים, והבינה היא כאם הקולטת, מפתחת ומעשירה אותם עד שהם הופכים לרעיונות מגובשים שאפשר להוציא לאויר העולם. כאשר רעיון חדש מפציע בנפש בשלב החכמה, אף כי לרגע אנו חווים אותו בשלמותו, אין אנו מסוגלים לתארו לאחרים או להגשימו. בשלב הבינה אנו כמו מאמצים נקודת מבט נוספת - של הזולת שבנו אם תרצו - וכמו מתוך נסיון להסביר לו את הרעיון פורטים אותו לפרטיו ומלבישים אותו צורה ממשית.

אף כי לכל אחד ואחת יש חכמה ובינה, החכמה נוטה להיות חזקה יותר אצל גברים בעוד הבינה חזקה יותר אצל נשים. חז"ל למדו זאת מהפסוק אודות בריאת חוה, "ויבן ה' אלקים את הצלע", אותו דרשו כאומר ש"בינה [מלשון 'ויבן'] יתירה ניתנה באשה יותר מבאיש". זיקתן הישירה לחווית ההריון והלידה מעניקה לנשים את היכולת לפתח ולהגשים אידאות שכלתניות, שמצד עצמן נוטות 'לרחף' מעל הקרקע.

דימוי נוסף לחכמה ולבינה הוא שמש וירח, בהתאמה, אף הם דימויים אוניברסליים של זכר ונקבה (אכן, המלים **חכמה** ו**בינה** שוות ביחד בגימטריה **חמה** ו**לבנה**). כפי שזרע החכמה הבלתי-מפותח הוא חסר תועלת, כך גם אור החמה בלתי-נסבל לעין אנוש; וכפי שהלבנה 'מתעברת' מהחמה ומורידה את אורה לעולם באופן רך ונסבל, כך גם הבינה מתעברת מהחכמה ומולידה את השגותיה. זיהוי הבינה עם הלבנה מתקשר כמובן ישירות לאמור לעיל, כי "בינה לעתים" היא חכמת חישוב הירחים. קשר נוסף בין הלבנה לביטוי "בינה לעתים" הוא שבניגוד לשמש המאירה תמיד באותה עוצמה, הלבנה נתונה לתנודה מתמדת של מילוי ומיעוט - "עתים" שונים. בינה לעתים היא איפוא לא רק הבנה במסלול הירח, אלא בכלל רגישות לתנודות הזמן ותהפוכותיו.

דימויי האשה והירח, וכן הביטוי "בינה לעתים", נפגשים כולם בפסקא נודעה מקהלת: "לכל זמן ועת לכל חפץ תחת השמים. עת ללדת ועת למות, עת לטעת ועת לעקור נטוע. עת להרוג ועת לרפוא, עת לפרוץ ועת לבנות..." (קהלת ג, א-ח). אם

נתבונן בקטע השלם נראה שיש בו בדיוק 28 "עתים", הנחלקים ל-14 חיוביים ו-14 שליליים. במלים אחרות, הפסקא משקפת מחזור ירח אחד - הנמשך, בקירוב, כ-4 שבועות ונחלק אף הוא לשבועיים 'חיוביים' של הוספת אור ושבועיים 'שליליים' של הפחתת אור. בנוסף, הפסקא נפתחת בביטוי "עת ללדת", רמז מובהק לאשה (מה גם שמהופכו, "עת למות", היינו מצפים שיהיה כתוב בו 'עת להוולד'). העובדה שהפסקא מסתיימת בביטוי "עת שלום" רומזת כי כח הבינה הנשי - המקיף סוגיה מכל צדדיה ובוחן כיצד הם משתלבים לכדי מבנה אחד - הוא גם מה שמסוגל להביא שלום לעולם.

מעניין לציין כי מי שיזם את עיבורו של יששכר היתה אמו, לאה, כש'קנתה' מרחל את התור להתייחד עם יעקב והצהירה באוזניו "אלי תבוא" (בראשית ל, טז). פעולה זו בעצמה ביטאה חוש של "עת ללדת", הבנה כי עתה הזמן הנכון להוריד את נשמת יששכר לעולם.

ממרה שחורה להרהור שמח

דברים אלו מתווים לנו את דמותו של חוש העיון: מדובר בחוש התבוננות בעל אופי נשי, הלוקח רעיונות מופשטים וגבוהים, משכללם ומורידם למציאות מורכבת ומשתנה. בכך גם ניכר הקשר בין החוש לחודשו: חודש אייר הוא היחידי העומד כולו בסימן ספירת העומר, שלצד משמעותה החקלאית מהווה תקופה של התבוננות בקיומנו הנפשי, הרגשי והמוסרי ותיקונו. באמצעות חוש העיון אנו יכולים לקחת את השאיפות והאידיאלים השכליים שלנו ולבחון באיזו מידה הם חדורים באמת בחדרי לבנו.

ברובד העמוק ביותר, חוש העיון הוא המקור לרגש התשובה בנפש - השאיפה להסיט את מסלול חיינו לכיוון של שיפור והתעלות. כאמור לעיל, חוש העיון נקרא גם חוש ההרהור. מלה זו משמשת הן לתיאור מחשבה שלילית, "הרהור עבירה" המוליד בנפש עצבות ומרה שחורה, והן לתיאור מחשבה חיובית, "הרהור תשובה". הסיבה היא שבכחו של חוש ההרהור להפוך את מחשבות לבנו - לסדר מחדש את אותיות מרה שחורה וליצור מהן הרהור שמח.

ועוד משהו מתוק-דוקר לשבת...

משיחת כ"ח ניסן תשנ"א (סעיף ו)

כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש. לא מוגה.

ו. ע"פ האמור לעיל ע"ד הדגשת ענין הגאולה (במיוחד) בזמן זה – מתעוררת תמיהה הכי גדולה: **היתכן שמבלי הבט על כל הענינים – עדיין לא פעלו ביאת משיח צדקנו בפועל ממש?! . . . דבר שאינו מובן כלל וכלל!**

ותמיהה נוספת – שמתאספים עשרה (וכו"כ עשיריות) מישראל ביחד, ובזמן זכאי בנוגע להגאולה, ואעפ"כ, אינם מרעישים לפעול ביאת המשיח תיכף ומיד, ולא מופרך אצלם, רחמנא ליצלן, שמשיח לא יבוא בלילה זה, וגם מחר לא יבוא משיח צדקנו, וגם מחרתיים לא יבוא משיח צדקנו, רחמנא ליצלן!!

גם כשצועקים "עד מתי" – ה"ז מפני הציווי כו', ואילו היו מתכוונים ומבקשים וצועקים **באמת**, בודאי ובודאי שמשיח כבר הי' בא!!

מה עוד יכולני לעשות כדי שכל בנ"י ירעישו ויצעקו באמת ויפעלו להביא את המשיח בפועל, לאחרי שכל מה שנעשה עד עתה, **לא הועיל**, והרא', שנמצאים עדיין בגלות, ועוד ועיקר – בגלות פנימי בעניני עבודת השם.

הדבר היחידי שיכולני לעשות – למסור הענין אליכם: **עשו כל אשר ביכלתכם** – ענינים שהם באופן דאורות דתוהו, אבל, בכלים דתיקון – **להביא בפועל את משיח צדקנו תיכף ומיד ממש!**

ויה"ר שסוכ"ס ימצאו עשרה מישראל ש"יתעקשו" שהם מוכרחים לפעול אצל הקב"ה, ובודאי יפעלו אצל הקב"ה – כמ"ש "כי עם קשה עורף הוא (למעליותא, ולכן) וסלחת לעוונינו ולחטאתנו ונחלתנו" – להביא בפועל את הגאולה האמיתית והשלימה תיכף ומיד ממש.

ז. וכדי למהר ולזרז עוד יותר ע"י הפעולה שלי – אוסיף ואתן לכאו"א מכם שליחות־מצוה ליתן לצדקה, ו"גדולה צדקה שמקרבת את הגאולה".

ואני את שלי עשיתי, ומכאן ולהבא תעשו אתם כל אשר ביכלתכם.

ויה"ר שימצא מכם אחד, שנים, שלשה, שיטכסו עצה מה לעשות וכיצד לעשות, ועוד והוא העיקר – שיפעלו שתהי' הגאולה האמיתית והשלימה בפועל ממש, תיכף ומיד ממש, ומתוך שמחה וטוב לבב.

אחדות התורה

מָה מְאַחֵד אוֹתָנוּ? הַדֶּבֶק שֶׁמְּחַבֵּר אוֹתָנוּ צָרִיךְ לִהְיוֹת הַתּוֹרָה. זֶהוּ הַחִבּוּר הָאֲמִתִּי. מֻמְלָץ מְאֹד - לִפְנֵי כְּשֶׁנָּה הִתְחַלְנוּ לִלְמֹד כָּל יוֹם פֶּרֶק תָּנָ"ךְ. אִם כֻּלָּם לוֹמְדִים אֶת פֶּרֶק הַתָּנָ"ךְ הַזֶּה, כַּמָּה שֶׁזֶּה כְּאִלּוּ חִיצוֹנִי - זֶה בְּהֶחְלֵט מְחַבֵּר. חוּץ מֵהַחִתָּ"ת שֶׁל הָרַבִּי הַקּוֹדֵם, הָרַבִּי הוֹסִיף גַּם רַמְבָּ"ם, וְזֶהוּ הַחִבּוּר בֵּין הַחֲסִידִים, הַלִּמּוּד הַיּוֹמִי הַזֶּה. בִּשְׁבִילֵנוּ אֲנַחְנוּ הוֹסַפְנוּ כַּמָּה דְּבָרִים לֹא קָשִׁים. לֹא מְסֻבָּךְ: פֶּרֶק תָּנָ"ךְ (אֲנַחְנוּ הַיּוֹם בְּסֵפֶר אִיּוֹב, סֵפֶר הַפְּסִיכוֹלוֹגְיָה הֲכִי חָשׁוּב בַּתָּנָ"ךְ), וּפֶרֶק מִשְׁנָה (שָׁבוּעַ הַבָּא מְסַיְּמִים חֲגִיגָה, סוֹף סֵדֶר מוֹעֵד, וּמַתְחִילִים סֵדֶר נָשִׁים). לְדַעְתִּי, מְאֹד מְאֹד רָצוּי שֶׁכָּל מִי שֶׁיּוֹשֵׁב כָּאן יִלְמַד אֶת גַּם אֶת הַחִתָּ"ת, וְגַם אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה. זֶה בֶּאֱמֶת מְחַבֵּר, הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה מְחַבְּרִים אוֹתָנוּ בְּיַחַד.

[מתוך שיעור י"ד אייר תשפ"ג]

